

OECD VADLĪNIJAS MULTINACIONĀLAJIEM UZŅĒMUMIEM

2011. gada izdevums

Deklarācija Par starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem

2011. gada 25. maijs

VALDĪBAS, KURAS PIEVIENOJUŠĀS DEKLARĀCIJAI¹

TĀ KĀ:

- starptautiskie ieguldījumi ir ļoti svarīgi pasaules ekonomikai un ir ievērojami veicinājuši šo valstu attīstību;
- multinacionālajiem uzņēmumiem ir būtiska loma šajā ieguldījumu procesā;
- starptautiskā sadarbība var uzlabot ārvalstu ieguldījumu klimatu, veicināt multinacionālo uzņēmumu pozitīvo devumu ekonomikas, sociālajai un vides attīstībai, kā arī samazināt un atrisināt grūtības, kas var rasties to darbības rezultātā;
- savstarpēji saistītu sabalansētu struktūru veidojošu līdzekļu izmantojums jautājumos par starptautisku sadarbību un multinacionālajiem uzņēmumiem palielina starptautiskās sadarbības pozitīvos aspektus;

NOSAKA:

Vadlīnijas
multinacionālajiem
uzņēmumiem

- I. ka tās solidāri rekomendē multinacionālajiem uzņēmumiem, kuri darbojas to teritorijās vai no tām, ievērot 1. pielikumā norādītās vadlīnijas², ņemot vērā apsvērumus un izpratni, kas ir izklāstīti Priekšvārdā un ir neatņemama to sastāvdaļa.

¹ 2011. gada 25. maijā par valdībām, kuras ir pievienojušās deklarācijai, tiek uzskatītas visas ESAO dalībvalstis, kā arī Argentīna, Brazīlija, Ēģipte, Latvija, Lietuva, Maroka, Peru un Rumānija. Eiropas Kopiena tika aicināta pievienoties daļai par Valstu attieksmi attiecībā uz to kompetencē esošajiem jautājumiem.

² *Vadlīniju multinacionālajiem uzņēmumiem* teksts ir iekļauts šīs izdevuma 1. daļā.

Valsts attieksme	II.	<p>1. ka valstīm, kuras pievienojušās deklarācijai, atbilstoši to nepieciešamībai saglabāt sabiedrisko kārtību, ir jāaizsargā savas drošības intereses un jāpilda saistības attiecībā uz starptautisko mieru un drošību, jāizturas pret uzņēmumiem, kuri darbojas to teritorijās un kuri pieder vai kurus tieši vai netieši kontrolē tādas valsts pilsoņi, kura pievienojusies deklarācijai, (turpmāk tekstā – „ārvalstu kontrolētie uzņēmumi”) saskaņā ar šo valstu likumiem, regulām un administratīvo praksi, ievērojot starptautiskos tiesību aktus un ar vismaz tikpat labvēlīgu attieksmi, kā to, ko līdzīgās situācijās piemēro vietējiem uzņēmumiem (turpmāk tekstā – „valsts attieksme”);</p> <p>2. ka valdības, kuras ir pievienojušās deklarācijai, apsvērs iespēju piemērot „valsts attieksmi” attiecībā uz citām valstīm, ne tikai uz valdībām, kuras ir pievienojušās deklarācijai;</p> <p>3. ka valdības, kuras ir pievienojušās deklarācijai, centīsies nodrošināt, ka to teritoriālajās apakšvienībās tiks pielietota „valsts attieksme”.</p> <p>4. ka šī deklarācija nerisina jautājumus par valstu, kuras pievienojušās deklarācijai, tiesībām regulēt ārzemju investīciju ienākšanu vai par ārvalstu uzņēmumu dibināšanas nosacījumiem.</p>
Pretrunīgas prasības	III.	<p>ka tās sadarbosies, lai izvairītos no vai mazinātu pretrunīgu prasību uzspiešanu multinacionālajiem uzņēmumiem, kā arī ņems vērā 2. pielikumā norādītos vispārējos apsvērumus un praktiskās pieejas³.</p>
Starptautiskos ieguldījumus stimulējošie un bremzējošie faktori	IV.	<p>1. ka tās atzīst nepieciešamību stiprināt sadarbību tiešo starptautisko ieguldījumu jomā.</p> <p>2. ka tās atzīst nepieciešamību pienācīgi ņemt vērā tādu valdību, kas pievienojušās deklarācijai, intereses, kuras ietekmē konkrēti likumi, regulas un administratīvā prakse šajā jomā (turpmāk tekstā – „pasākumi”), nodrošinot oficiālus stimulējošos un bremzējošos faktorus starptautiskiem tiešiem ieguldījumiem;</p> <p>3. ka valdības, kuras pievienojušās deklarācijai, centīsies veikt minētos pasākumus pēc iespējas pārredzamāk, lai varētu iegūt pārlicību par to</p>

³ Vispārējo apsvērumu un praktisko pieeju attiecībā uz pretrunīgām prasībām, kuras tiek piemērotas multinacionālajiem uzņēmumiem, teksts ir pieejams OECD interneta vietnē: www.oecd.org/daf/investment.

		nozīmību un nolūku, un informācija par tiem būtu viegli pieejama.
Konsultāciju kārtība	V.	ka tās ir gatavas konsultēt cita citu par iepriekšminētajiem jautājumiem saskaņā ar attiecīgajiem Padomes lēmumiem;
Pārskatīšana	VI.	ka tās periodiski pārskatīs iepriekš minētos jautājumus, lai uzlabotu starptautiskās ekonomiskās sadarbības efektivitāti starp valdībām, kuras pievienojušās deklarācijai, saistībā ar jautājumiem par starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem.

I. daļa

OECD vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem

Rekomendācijas atbildīgai uzņēmējdarbībai pasaules kontekstā.

Teksts un komentāri

Sekretariāta piezīme: Komentāri par *OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem* tika pieņemti Ieguldījumu Komitejas paplašinātā sesijā, ieskaitot astoņas organizācijā neietilpstošas valstis, kuras ir pievienojušās* *Deklarācijai Par starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem*, lai nodrošinātu informāciju un skaidrojumus par *Vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem* tekstu, kā arī par Padomes lēmumu attiecībā uz *OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem*. Šie komentāri nav iekļauti *Deklarācijā Par starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem* vai Padomes lēmumā par *OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem*.

Šajā izdevumā komentāri ir ievietoti pēc katras nodaļas, uz kuru tie attiecas, un ir numurēti no 1 līdz 106.

* Argentīna, Brazīlija, Ēģipte, Latvija, Lietuva, Maroka, Peru un Rumānija

Priekšvārds

1. *OECD vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem (vadlīnijas)* ir valdību rekomendācijas multinacionālajiem uzņēmumiem. *Vadlīniju* mērķis ir nodrošināt, lai šo uzņēmumu darbība saskanētu ar valdību pamatnostādņem, stiprinātu savstarpējo palāvību starp uzņēmumiem un sabiedrībām, kurās tie darbojas, palīdzētu uzlabot ārvalstu ieguldījumu klimatu un veicinātu multinacionālo uzņēmumu ilgtspējīgu attīstību. Vadlīnijas ir daļa no *OECD Deklarācijas Par starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem*, kuras pārējie elementi attiecas uz valstu attieksmi, uzņēmumiem izvirzītām pretrunīgām prasībām un starptautiskos ieguldījumus stimulējošiem un kavējošiem faktoriem. Vadlīnijas paredz brīvprātības principus un standartus atbildīgai uzņēmējdarbībai saskaņā ar piemērojamiem likumiem un starptautiski atzītiem standartiem. Tomēr valstis, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, uzņemas obligātas saistības tās īstenot saskaņā ar *OECD Padomes lēmumu par OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem*. Turklāt vadlīnijās ietvertie jautājumi var būt iekļauti arī nacionālajos tiesību aktos un starptautiskās saistībās.
2. Starptautiskā uzņēmējdarbība ir piedzīvojusi tālejošas strukturālas izmaiņas, un vadlīnijas ir attīstījušās, lai atspoguļotu šīs izmaiņas. Līdz ar pakalpojumu un zinātnesietilpīgu nozaru attīstību un interneta ekonomikas ekspansiju, pakalpojumu un tehnoloģiju uzņēmumi iegūst arvien lielāku lomu starptautiskajā tirgū. Lielie uzņēmumi joprojām veido starptautisko ieguldījumu lielāko daļu, un pastāv tendence apvienot liela mēroga starptautiskus uzņēmumus. Tai pat laikā ir palielinājušies arī mazo un vidējo uzņēmumu ārvalstu ieguldījumi, un šiem uzņēmumiem tagad ir nozīmīga loma starptautiskajā arēnā. Multinacionālie uzņēmumi, tāpat kā to iekšzemes partneri, ir attīstījušies un aptver plašāku uzņēmējdarbības mehānismu un organizatorisko formu spektru. Stratēģiskām apvienībām un ciešākām attiecībām ar piegādātājiem un līgumpartneriem ir tendence noārdīt uzņēmuma robežas.
3. Straujā multinacionālo uzņēmumu struktūras evolūcija atspoguļojas arī to darbībā attīstības valstīs, kurās ir strauji augušas ārvalstu tiešās investīcijas. Attīstības valstīs multinacionālie uzņēmumi ir daudzveidojuši savu darbību no primāras ražošanas un ieguves nozarēm uz rūpniecisko ražošanu, komplektēšanu, vietējā tirgus attīstību un pakalpojumiem. Vēl viens svarīgs attīstības aspekts ir attīstības valstīs bāzētu multinacionālu uzņēmumu kā nozīmīgu starptautisku investoru parādīšanās.
4. Multinacionālo uzņēmumu darbības, izmantojot starptautiskās tirdzniecības un ieguldījumu iespējas, ir nostiprinājušas un padziļinājušas saites, kas vieno pasaules valstis un reģionus. Šīs darbības sniedz būtiskus ieguvumus gan tām valstīm, kas veic ieguldījumus, gan tām, kuras tos saņem. Šie ieguvumi rodas, kad multinacionālie uzņēmumi piegādā patērētājiem produktus un pakalpojumus par konkurētspējīgām cenām un kad kapitāla ieguldītāji saņem taisnīgu peļņu. To darbības saistībā ar tirdzniecību un ieguldījumiem veicina kapitāla, tehnoloģiju, kā arī cilvēku un dabas resursu efektīvu izmantošanu. Tie atvieglo tehnoloģiju pārnesi starp pasaules reģioniem un vietējiem apstākļiem atbilstošu tehnoloģiju attīstību. Ar apmācību un darba vietās veiktu izglītošanu uzņēmumi sekmē arī cilvēkkapitāla pilnveidošanu un nodarbinātības iespēju radīšanu ieguldījumu saņēmējvalstīs.
5. Ekonomisko izmaiņu raksturs, mērogs un ātrums ir izvirzījis jaunus stratēģiskus izaicinājumus uzņēmumiem un iesaistītajām pusēm. Multinacionālajiem uzņēmumiem ir iespēja ieviest labāku praksi ilgtspējīgai attīstībai, kas cenšas panākt

saskaņotību starp ekonomiskajiem, vides un sociālajiem mērķiem. Multinacionālo uzņēmumu spēja veicināt ilgtspējīgu attīstību tiek ievērojami uzlabota, ja tirdzniecība un ieguldījumi tiek veikti atklātu, konkurētspējīgu un atbilstoši regulētu tirgu ietvaros.

6. Daudzi multinacionālie uzņēmumi ir pierādījuši, ka augstu standartu ievērošana uzņēmējdarbībā var veicināt izaugsmi. Mūsdienu konkurence ir intensīva, un multinacionālie uzņēmumi saskaras ar dažādām tiesiskām, sociālām un regulatīvām sistēmām. Šajā kontekstā daži uzņēmumi var izjust vilinājumu neievērot atbilstošus darbības standartus un principus, lai mēģinātu iegūt nepelnītas konkurences priekšrocības. Šāda nedaudzu uzņēmumu piekopta prakse var apdraudēt daudzu uzņēmumu reputāciju, kā arī izraisīt sabiedrības bažas.

7. Daudzi uzņēmumi ir reaģējuši uz šīm sabiedrības bažām, izstrādādami iekšējas programmas, vadības un pārvaldības sistēmas, kas apliecina to saistības ievērot labu korporatīvo sociālo atbildību, labu praksi un labu uzņēmējdarbības un personāla vadību. Daži no tiem ir izmantojuši konsultāciju, auditēšanas un sertifikācijas pakalpojumus, attīstot savu kompetenci šajās jomās. Uzņēmumi ir sekmējuši arī sociālo dialogu par to, kas veido atbildīgu uzņēmējdarbību, kā arī ir strādājuši ar iesaistītām pusēm, tostarp ar daudzu iesaistīto pušu iniciatīvām, lai izstrādātu rekomendācijas atbildīgai uzņēmējdarbībai. Vadlīnijas skaidro valdību, kuras tām pievienojušās, kopējo redzējumu attiecībā uz uzņēmējdarbību, kā arī sniedz atbalstu uzņēmumiem un citām iesaistītajām pusēm. Tādējādi vadlīnijas gan papildina, gan pastiprina privātos centienus noteikt un ieviest atbildīgu uzņēmējdarbības praksi.

8. Valdības sadarbojas savā starpā un ar citiem dalībniekiem, lai stiprinātu starptautiski pieņemto tiesisko un politisko nostādņu satvaru, kurā tiek veikta uzņēmējdarbība. Šis process tika aizsākts līdz ar Starptautiskās Darba organizācijas darbu divdesmitā gadsimta sākumā. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, kuru Apvienoto Nāciju Organizācija pieņēma 1948. gadā, bija vēl viens pavērsienu iezīmējošs notikums. Pēc tam tika veikta daudzām atbildīgas uzņēmējdarbības jomām būtisku standartu izstrāde – nepārtraukts process, kurš turpinās līdz par mūsdienām. OECD ir sniegusi nozīmīgu ieguldījumu šajā procesā, izstrādādama standartus, kas aptver tādas jomas kā vide, cīņa pret korupciju, patērētāju intereses, korporatīvo vadību un aplikšanu ar nodokļiem.

9. Kopīgais valdību, kuras pievienojušās vadlīnijām, mērķis ir sekmēt pozitīvu ieguldījumu, kuru multinacionālie uzņēmumi var sniegt ekonomikas, vides un sociālajai attīstībai, un mazināt grūtības, kas var rasties to darbības rezultātā. Tiekdamās sasniegt šo mērķi, valdības sadarbojas ar darba devēju, darba ņēmēju apvienībām un citām nevalstiskajām organizācijām, kuru darbība ir vērsta tādu pašu mērķu sasniegšanai. Valdības var palīdzēt, nodrošinot efektīvas vietējās pamatnostādnes, kuras ietver stabilu makroekonomisko politiku, nediskriminējošu izturēšanos pret uzņēmumiem, atbilstošu regulējumu, kā arī saprātīgu uzraudzību, taisnīgu tiesu un likuma izpildes sistēmu un godīgu valsts administrāciju. Valdības var arī palīdzēt, uzturēdamas un veicinādamas atbilstošus standartus un pamatnostādnes, kuras atbalsta ilgtspējīgu attīstību, kā arī iesaistīdamās reformās, kuras ir vērsta uz efektīvu un efektīgu valsts sektora darbības nodrošināšanu. Valdības, kas ir pievienojušās vadlīnijām, ir apņēmušās nepārtraukti pilnveidot gan vietējās, gan starptautiskās pamatnostādnes, lai uzlabotu visu cilvēku labklājību un dzīves standartus.

I. Konceptijas un principi

1. Vadlīnijas ir valdību kopējās rekomendācijas multinacionālajiem uzņēmumiem. Tās nodrošina labas prakses principus un standartus, atbilstoši piemērojamiem likumiem un starptautiski atzītiem standartiem. Uzņēmumi ievēro vadlīnijas brīvprātīgi, un tām nav juridiska spēka. Tomēr dažus vadlīnijās iekļautos jautājumus var regulēt arī valstu tiesību akti vai starptautiskās saistības.
2. Uzņēmumu galvenais pienākums ir ievērot valstu iekšējos likumus. Vadlīnijas neaizstāj un neatceļ valstu iekšējos likumus un regulējumus. Kaut gan vadlīnijas daudzos gadījumos sniedzas pāri likuma robežām, tās nav paredzētas un nedrīkst radīt uzņēmumam tādas situācijas, kurās tas saskaras ar pretrunīgām prasībām. Taču, ja valstu iekšējie likumi un regulējumi ir pretrunā vadlīnijās noteiktajiem principiem un standartiem, tad minēto valstu uzņēmumiem ir jāmeklē iespējas maksimāli ievērot šos principus un standartus, vienlaikus nepārkāpjot vietējo tiesību aktu normas.
3. Tā kā multinacionālo uzņēmumu darbība aptver visu pasauli, starptautiskajai sadarbībai šai jomā arī būtu jāaptver visas valstis. Valdības, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, aicina savus uzņēmumus ievērot vadlīnijas tajās valstīs, kurās tie darbojas, vienlaikus ņemot vērā katras valsts īpašos apstākļus.
4. Vadlīnijās precīza multinacionālo uzņēmumu definēšana nav nepieciešama. Šie uzņēmumi darbojas visos ekonomikas sektoros. Tos parasti veido uzņēmumi vai citas saimnieciskās vienības, kas ir dibinātas vairāk nekā vienā valstī un ir tādā veidā saistītas, ka var koordinēt savu darbību dažādos veidos. Lai gan viena vai vairākas no minētajām saimnieciskajām vienībām var ievērojami ietekmēt citu saimniecisko vienību darbību, to autonomijas pakāpe multinacionālo uzņēmumu ietvaros var būt atšķirīga. Multinacionālie uzņēmumi var piederēt privātpersonām, valstij vai arī tiem var būt jaukta īpašumtiesību forma. Vadlīnijas attiecas uz visām saimnieciskām vienībām multinacionālā uzņēmuma ietvaros (mātes uzņēmumiem un/vai vietējām saimnieciskām vienībām). Saskaņā ar faktisko pienākumu sadali to starpā tiek sagaidīts, ka dažādas saimnieciskās vienības sadarbosies un palīdzēs cita citai piemērot vadlīnijas.
5. Vadlīniju mērķis nav ieviest atšķirīgu attieksmi pret multinacionālajiem un vietējiem uzņēmumiem; tās atspoguļo labu praksi visiem. Tādējādi tiek sagaidīts, ka multinacionālie un vietējie uzņēmumi savā darbā ievēros vadlīniju nostādnes.
6. Valdības vēlas veicināt, lai vadlīnijas tiktu piemērotas pēc iespējas plašāk. Kaut gan ir zināms, ka maziem un vidējiem uzņēmumiem nav tādu pašu iespēju kā lielākiem uzņēmumiem, valdības aicina tos pēc iespējas plašāk ievērot vadlīniju rekomendācijas.
7. Valdības, kuras pievienojušās vadlīnijām, neizmanto tās protekcionistiskos nolūkos, kā arī tādā veidā, kas var mazināt tās valsts atbalsta priekšrocības, kurā multinacionālie uzņēmumi investē.
8. Ievērojot starptautiskās tiesības, valdībām ir tiesības izvirzīt noteikumus, saskaņā ar kuriem multinacionālie uzņēmumi darbojas to jurisdikciju ietvaros. Multinacionāla uzņēmuma struktūrvienības, kuras atrodas dažādās valstīs, ir pakļautas šajās valstīs atbilstīgi spēkā esošajiem tiesību aktiem. Ja valstīs, kuras pievienojušās vadlīnijām, vai trešajās valstīs multinacionālajiem uzņēmumiem tiek izvirzītas pretrunīgas prasības, attiecīgās valdības tiek mudinātas labticīgi sadarboties, lai atrisinātu problēmas, kuras varētu rasties.

9. Valdības, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, definē šīs vadlīnijas, vienlaikus ievērojot, ka tās pildīs savas saistības objektīvai attieksmei pret uzņēmumiem saskaņā ar starptautiskajām tiesībām un nolīgumos paredzētajām saistībām.

10. Atbilstošu starptautisko strīdu izšķiršanas mehānismu, tostarp arbitrāžas, izmantošana tiek atbalstīta kā līdzeklis, kas atvieglo tiesisko problēmu risināšanu starp uzņēmumiem un ieguldījumu saņēmējvalstu valdībām.

11. Valdības, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, ievieš šīs vadlīnijas un veicinās to izmantošanu. Tās izveidos nacionālos kontaktpunktus, kuri sekmēs vadlīniju ievērošanu, kā arī darbosies kā diskusiju forums ar vadlīnijām saistīto jautājumu apspriešanai. Valdības, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, piedalīsies arī attiecīgu pārskatīšanas un konsultāciju procedūrās, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu vadlīniju interpretāciju mainīgajā uzņēmējdarbības vidē.

II. Pamatnostādnes

Uzņēmumiem pilnībā jāievēro to valstu pamatnostādnes, kurās tie darbojas, kā arī jāņem vērā citu iesaistītos pušu viedokļus. Šajā sakarā:

A. Uzņēmumiem ir:

1. jāveicina ekonomikas, vides un sociālā attīstība, lai panāktu ilgtspējīgu izaugsmi.
2. jāievēro to personu cilvēktiesības, kuras skar šo uzņēmumu darbība.
3. jāatbalsta vietējā līmeņa veiktspēju, veidojot ciešu sadarbību ar vietējo kopienu, tostarp, ievērojot vietējo uzņēmēju intereses, kā arī pilnveidojot uzņēmuma darbības iekšzemes un ārvalstu tirgos atbilstoši labai komercpraksei.
4. jāatbalsta cilvēkkapitāla veidošanu, it īpaši, radot nodarbinātības iespējas un veicinot personāla apmācības iespējas.
5. jāatturas no mēģinājumiem iegūt vai pieņemt tiesību aktos vai regulējumos neparedzētus atvieglojumus saistībā ar cilvēktiesībām, vidi, veselību, drošību, darbaspēku, nodokļiem, finansiāliem stimuliem vai citiem jautājumiem.
6. jāatbalsta un jāaizstāv labas korporatīvās pārvaldības principi, kā arī jāizstrādā un jāpiemēro labas korporatīvās pārvaldības prakses, tostarp visās uzņēmuma grupās.
7. jāizstrādā un jāpiemēro efektīva pašregulējošā prakse un vadības sistēmas, kuras veicina paļāvību attiecībās un savstarpēju uzticēšanos starp uzņēmumiem un sabiedrību, kurā tie darbojas.
8. jāveicina darbinieku izpratni par uzņēmuma darba politiku, kā arī jāsekmē tās ievērošanu, atbilstoši ieviešot minēto politiku, tostarp izmantojot apmācību programmas.
9. jāatturas no diskriminējošas vai disciplināras rīcības pret darbiniekiem, kuri iesniedz *bona fide* (godīgus) ziņojumus uzņēmuma vadībai vai saskaņā ar noteikto kārtību kompetentām valsts pārvaldes iestādēm par uzņēmuma darbību, kura ir pretrunā likumam, vadlīnijām vai uzņēmuma politikai.
10. jāīsteno uz riskiem balstīta laba pārvaldība, piemēram, iestrādājot to uzņēmuma riska vadības sistēmās, lai identificētu, novērstu un mazinātu faktiskās un potenciālās negatīvas ietekmes, kā aprakstīts 11. un 12. paragrāfā, un jāziņo par to, kā šīs ietekmes tiek risinātas. Atbildīgas rīcības raksturs un apjoms ir atkarīgs no konkrētās situācijas apstākļiem.

11. savās darbībās jāvairās izraisīt vai sekmēt negatīvas ietekmes uz vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem un jārisina šādas ietekmes, kad tās rodas.
12. jācenšas novērst vai mazināt negatīvu ietekmi situācijās, kad tie nav veicinājuši šīs negatīvās ietekmes rašanos, ja tās iedarbība ir tieši saistīta ar attiecīgā uzņēmumu darbību, produktiem vai pakalpojumiem. Nav paredzēts novelt atbildību no negatīvo ietekmi izraisošā uzņēmuma uz uzņēmumu, ar kuru tam ir saimnieciskas attiecības.
13. papildus negatīvo ietekmju risināšanai attiecībā uz vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem, ja iespējams, jāaicina darījuma partnerus, tostarp piegādātājus un apakšuzņēmējus, ievērot atbildīgas uzņēmējdarbības principus atbilstoši vadlīnijām.
14. jāsadarbojas ar attiecīgām iesaistītajām pusēm, lai nodrošinātu viedokļu saprātīgas respektēšanai attiecībā uz plānošanu un lēmumu pieņemšanu projektos vai citās aktivitātēs, kuras var būtiski ietekmēt vietējās kopienas.
15. jāatturas no jebkādas nepiemērotas dalības vietējās politikajās aktivitātēs.

B. Uzņēmumus ir jāaicina:

1. atkarībā no to apstākļiem, atbalstīt kopējās pūles attiecīgos forumos, lai sekmētu interneta brīvību, respektējot izteikšanās, pulcēšanās un biedrošanās brīvību tiesšaisnē.
2. ja iespējams, iesaistīties vai atbalstīt privātas vai daudzu iesaistīto pušu iniciatīvas vai sociālos dialogus par atbildīgu piegādes ķēžu vadību, tai pat laikā nodrošinot to, ka šīs iniciatīvas ņem vērā minēto piegādes ķēžu sociālās un ekonomiskās ietekmes uz attīstības valstīm, kā arī esošos starptautiski atzītus standartus.

Komentārs par pamatnostādņēm

1. Vadlīniju pamatnostādņu nodaļa ietver konkrētas rekomendācijas uzņēmumiem. Šai nodaļai rāda piemēru un izvirza vispārējus pamatprincipus konkrētajām rekomendācijām turpmākajās nodaļās.
2. Uzņēmumi tiek aicināti sadarboties ar valdībām pamatnostādņu un likumu izstrādē un ieviešanā. Šo procesu var uzlabot rēķināšanās ar citu sabiedrības pārstāvju, tostarp vietējo kopienu, viedokļiem, kā arī ar uzņēmējdarbības interesēm. Tāpat tiek atzīts, ka valdību darījumiem ar uzņēmumiem ir jābūt pārredzamiem, kā arī valdībām būtu jākonsultējas ar uzņēmējiem par minētajiem jautājumiem. Uzņēmumi ir uztverami kā valdības partneri brīvprātīgu un reglamentējošu pieeju (no kurām vadlīnijas ir tikai viens elements) izstrādē un izmantošanā.
3. Multinacionālu uzņēmumu darbībām nevajadzētu būt pretrunā ar to ilgtspējīgu attīstību, un vadlīnijas ir paredzētas kopdarbības veicināšanai šajā sakarā. Saikne starp ekonomikas, sociālo un vides attīstību ir galvenie līdzekļi ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanai.⁴
4. IV. nodaļā ir plaši izklāstīta A.2. paragrāfā norādītā rekomendācija attiecībā uz vispārējām cilvēktiesībām.
5. Vadlīnijas arī atzīst un atbalsta multinacionālo uzņēmumu ieguldījumu vietējās veiktspējas attīstīšanā, ko sekmē arī to darbība vietējās kopienās. Tāpat rekomendācija cilvēkkapitāla veidošanai ir nepārprotama un tālredzīga ieguldījuma atzīšana indivīdu

⁴ Viena no visplašāk pieņemtajām ilgtspējīgas attīstības definīcijām ir formulēta 1987. gada ANO Pasaules vides un attīstības ziņojumā (Bruntlandes komisijas ziņojums): „Attīstība, kurā šodienas vajadzību apmierināšana neapdraud nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanu”.

izaugsmē, ko multinacionāli uzņēmumi var piedāvāt saviem darbiniekiem, un ietver ne tikai darbā pieņemšanas praksi, bet arī apmācību un citus darbinieku pilnveidošanas pasākumus. Cilvēkkapitāla veidošana ietver arī nediskriminējošu pieeju darbinieku darbā pieņemšanas praksē, kā arī paaugstināšanas praksē, mūžizglītību un citu apmācību darba vietā.

6. Vadlīnijas rekomendē uzņēmumiem nepūlēties iegūtu tiesību aktos vai regulatīvajās normās neparedzētus atbrīvojumus attiecībā cilvēktiesībām, vidi, veselību, drošību, darbaspēku, nodokļiem un finansiāliem pamudinājumiem, kā arī citiem jautājumiem, nepārkāpjot uzņēmuma tiesības censties panākt izmaiņas tiesību aktos un regulatīvajās normās. Vārdi „vai pieņemot” arī vērš uzmanību uz valsts lomu šo atbrīvojumu piesolīšanā. Lai gan šāda veida nosacījumi tradicionāli tiek vērsti uz valdībām, tiem ir tieša saistība arī ar multinacionālajiem uzņēmumiem. Tomēr svarīgi, ka ir gadījumi, kad konkrēti atbrīvojumi no likumu vai citu nostādņu ievērošanas var saskanēt ar šiem likumiem likumīgu sabiedrības interešu dēļ. Videi un konkurencei veltītajās nodaļās ir sniegti šādu situāciju piemēri.

7. Vadlīnijas rekomendē uzņēmumiem piemērot OECD uzņēmumu pārvaldības principos izklāstītos labas uzņēmumu pārvaldības prakses. Šie principi paredz iesaistīto pušu tiesību aizsardzību un to izmantošanas veicināšanu, tostarp taisnīgu attieksmi pret iesaistītajām pusēm. Uzņēmumiem ir jāatzīst ar likumu vai ar savstarpējiem nolīgumiem nostiprinātas pušu tiesības un jāveicina iesaistīto pušu aktīvu sadarbību, radot labklājību, nodarbinātību un finansiāli stabilu uzņēmumu ilgtspēju.

8. Principi aicina mātes uzņēmuma valdi apstiprināt uzņēmuma stratēģisko pārvaldību, efektīvu vadības pārraudzību un atskaitīties uzņēmumam un iesaistītajām pusēm, vienlaikus ņemot vērā iesaistīto pušu intereses. Uzņemoties šos pienākumus, uzņēmuma valdei ir jāapstiprina uzņēmumu grāmatvedības un finanšu atskaišu sistēmas, tostarp neatkarīgu auditu, konkrētu kontroles sistēmu, it īpaši, riska vadības sistēmu, kā arī finanšu un darba kontroles, tiesību aktu un attiecīgu standartu ievērošanu.

9. Principi attiecas uz uzņēmuma grupām, kaut gan apakšuzņēmumu valdes var būt pakļautas saistībām, ko paredz tiesību akti attiecīgo uzņēmumu jurisdikcijā. Šiem uzņēmumiem būtu jāievēro principi un jāizmanto kontroles sistēmas situācijās, kad tas ir iespējams. Turklāt valdes veikta pārvaldības uzraudzība ietver iekšējo struktūru nepārtrauktu pārbaudi, lai nodrošinātu skaidri definētu pārvaldības atbildību visā grupā.

10. Uz multinacionālajiem valsts uzņēmumiem attiecas tās pašas rekomendācijas, kas uz privātiem uzņēmumiem, bet, ja valsts ir faktiskais uzņēmuma īpašnieks, tad tas bieži vien saņem palielinātu sabiedrības ievērību. OECD vadlīnijas valsts uzņēmumu korporatīvai pārvaldībai ir derīgas un īpaši pielāgotas rekomendācijas šādiem uzņēmumiem, un to sniegtie padomi var būtiski uzlabot uzņēmuma pārvaldību.

11. Lai gan valdības ir primāri atbildīgas par tiesisko un institucionālo regulatīvo normu uzlabošanu, uzņēmumiem ir vērā ņemams saimniecisks labums ieviest labu korporatīvo pārvaldību.

12. Arvien lielāks nevalstisku pašregulējošu instrumentu un rīcību kopums regulē korporatīvās uzvedības aspektus un attiecības starp saimniecisko darbību un sabiedrību. Šai sakarā interesanti sasniegumi ir panākti finanšu nozarē. Uzņēmumi atzīst, ka to darbībām bieži vien ir sociālas un ekoloģiskas sekas. To ilustrē pašregulējošu prakšu un vadības sistēmu ieviešana, ko izmanto uzņēmumi, kuriem ir svarīgi sasniegt šos mērķus – tādējādi tie veicina ilgtspējīgu attīstību. Savukārt šādas

prakses ieviešana var veicināt konstruktīvas attiecības starp uzņēmumiem un sabiedrību, kurā tie darbojas.

13. Ievērojot efektīvu pašregulējošu praksi, tiek sagaidīts, ka uzņēmumi veicinās darbinieku izpratni par uzņēmuma darba politiku. Tāpat tiek rekomendēti aizsargmehānismi godīgu ziņošanas prakšu aizsardzībai, tostarp to darbinieku aizsardzībai, kuri savlaicīgas koriģējošas darbības trūkuma gadījumā vai saskarē ar negatīvas nodarbinātības risku ziņo kompetentām valsts iestādēm par šādām pretlikumīgām praksēm. Lai gan īpaši būtiskas ir iniciatīvas saistībā ar korupcijas novēršanu un ekoloģiju, šāda aizsardzība arī būtiska citām vadlīniju rekomendācijām.

14. Vadlīnijās ar labu pārvaldību (*due diligence*) tiek saprasts process, ar kuru uzņēmumi var identificēt, novērst, mazināt un atskaitīties par to, kā tie risina faktiskās un potenciāli negatīvās ietekmes kā uzņēmējdarbībā izmantotās lēmumu pieņemšanas un riska vadības sistēmu neatņemamu daļu. Labu pārvaldību var iekļaut uzņēmuma riska vadības plašākā sistēmā, ja tā neaprobežojas tikai ar uzņēmuma materiālo risku identificēšanu un vadību, lai iekļautu negatīvu ietekmju risku vadlīnijās aptvertajos jautājumos. Potenciālās ietekmes jārisina, izmantojot risku novēršanas vai mazināšanas pasākumus, bet faktiskās ietekmes risināmas ar labošanas pasākumiem. Vadlīnijas attiecas uz tām negatīvajām ietekmēm, kuras uzņēmums izraisa vai veicina, vai arī kuras ir tieši saistītas ar tā darbību, produktiem vai pakalpojumiem, kā tas aprakstīts A.11 un A.12. paragrāfā. Laba pārvaldība var palīdzēt uzņēmumiem izvairīties no šādu negatīvu ietekmju riska. Šajā rekomendācijā negatīvu ietekmju „veicināšana” būtu jāinterpretē kā būtisks ieguldījums, domājot rīcību, kas liek, sekmē vai stimulē citu saimniecisko vienību izraisīt negatīvu ietekmi un neietver nelielus vai nenozīmīgus ieguldījumus. Termins „darījumu attiecības” nozīmē attiecības starp darījuma partneriem, piegādes ķēdes saimnieciskām vienībām un jebkurām citām nevalstiskām vai valsts saimnieciskām vienībām, kuras ir tieši saistītas ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem. A.10 paragrāfā iekļautās rekomendācijas risina tos vadlīnijās aptvertos jautājumus, kas attiecas uz negatīvajām ietekmēm. Tas neattiecas uz nodaļām par zinātni un tehnoloģijām, konkurenci un nodokļiem.

15. Labas pārvaldības raksturu un apjomu, piemēram, konkrēti veicamus pasākumus atbilstoši noteiktai situācijai ietekmēs tādi faktori kā uzņēmuma lielums, tā darbības saturs, konkrētas rekomendācijas vadlīnijās un negatīvo ietekmju smaguma pakāpe. Konkrētas rekomendācijas labai pārvaldībai attiecībā uz cilvēktiesībām ir iekļautas IV. nodaļā.

16. Ja uzņēmumiem ir liels piegādātāju skaits, tie tiek aicināti identificēt vispārējas jomas, kurās negatīvo ietekmju risks ir vislielākais un, balstoties uz šo riska novērtējumu, noteikt prioritāros piegādātājus labas pārvaldības ievērošanai.

17. Ar savu rīcību, tostarp ar rīcību piegāde ķēdē, uzņēmumi nedrīkstētu izraisīt vai veicināt negatīvas ietekmes vadlīnijās aptvertajos jautājumos. Attiecībām piegādes ķēdē jāizmanto dažādas formas, tostarp, piemēram, franšīzes veidošanu, licencēšanu vai apakšuzņēmumu dibināšanu. Saimnieciskās vienības piegādes ķēdē bieži vien pašas ir multinacionāli uzņēmumi un, pamatojoties uz to, šīs vadlīnijas attiecas arī uz tām saimnieciskajām vienībām, kuras darbojas deklarācijas dalībvalstīs vai no tām.

18. Ja uzņēmums piegādes ķēdē identificē negatīvas ietekmes izraisīšanas risku, tad tam ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pārtrauktu vai novērstu šo ietekmi.

19. Ja uzņēmums identificē negatīvas ietekmes veicināšanas risku, tad tam jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pārtrauktu vai novērstu šāda riska veicināšanu, un jāizmanto tā rīcībā esošie līdzekļi, lai maksimāli mazinātu visas atlikušās ietekmes. Tiek uzskatīts, ka līdzekļi pastāv tad, ja uzņēmums spēj mainīt saimnieciskās vienības ļaunprātīgo rīcību, kura izraisa kaitējumu.

20. Attaisnojot A.12 paragrāfā izteiktās cerības, uzņēmumu, kurš rīkojas vienatnē vai sadarbībā ar citiem uzņēmumiem, tiktu stimulēts nepieciešamības gadījumā izmantot šādus līdzekļus, lai ietekmētu saimniecisko vienību, kura izraisa negatīvo ietekmi, novērst un mazināt šo negatīvo ietekmi.

21. Vadlīnijas atzīst, ka uzņēmumu spējas veikt izmaiņas piegādātāju uzvedībā ir ierobežotas. Šos ierobežojumus nosaka produktu raksturojums, piegādātāju skaits, piegādes ķēdes struktūra un komplicētība, uzņēmuma tirgus pozīcijām attiecībā pret tā piegādātājiem vai citām piegādes ķēdes saimnieciskām vienībām. Taču uzņēmumi var arī ietekmēt piegādātājus, izmantojot līgumsaistības, tādas kā vadības kontrakti, iepriekšējas kvalifikācijas prasības potenciālajiem piegādātājiem, balsošanas trastus un licences vai franšīzes nolīgumus. Starp citiem būtiskiem faktoriem, kas nosaka atbilstošu reakciju uz identificēto risku, ir negatīvo ietekmju smagums un attiecīgā piegādātāja nozīmība uzņēmumam.

22. Atbilstoša reakcija attiecībā uz darījuma attiecībām var ietvert attiecību turpināšanu ar piegādātāju visā risku mazināšanas gaitā, attiecību pārtraukšanu uz laiku, kamēr notiek risku mazināšana vai, kā pēdējais iespējamais risinājums, attiecību izbeigšana ar piegādātāju vai nu pēc neveiksmīgiem mēģinājumiem mazināt risku vai tad, ja uzņēmums uzskata riska mazināšana par neiespējamu, vai arī negatīvās ietekmes smaguma dēļ. Uzņēmumam būtu jāņem vērā arī potenciālās sociālās un ekonomiskās negatīvās ietekmes saistībā ar tā lēmumu pārtraukt attiecības ar konkrēto piegādātāju.

23. Uzņēmumi var iesaistīt arī piegādātājus un citas saimnieciskās vienības piegādes ķēdē, lai uzlabotu savu sniegumu sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm, tostarp, izmantojot personāla apmācības un citas veiktspējas pilnveidošanas formas, un lai atbalstītu atbildīgas uzņēmējdarbības principu integrēšanu savā uzņēmējdarbības praksē, izvērojot vadlīnijas. Ja piegādātājiem ir daudz klientu un tie potenciāli ir pakļauti pretrunīgām prasībām, kuras tiem izvirza dažādi pircēji, uzņēmumi tiek aicināti, iesaistīties visu nozari aptverošos kopīgos pūliņos ar citiem uzņēmumiem, ar kuriem tiem ir kopēji piegādātāji, koordinēt piegādes ķēdes politiku un riska vadības stratēģiju, tostarp, izmantojot kopīgu informāciju.

24. Uzņēmumi tiek arī aicināti piedalīties privātās vai daudzu iesaistīto pušu iniciatīvās un sociālajā dialogā par atbildīgu piegādes ķēdes pārvaldību, piemēram, tādās iniciatīvās, kuras tiek uzsāktas aktīvas darbības programmas ietvaros saskaņā ar OECD Padomes lēmumu par OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem un tām pievienotajām procesuālajām rekomendācijām.

25. Ieinteresēto pušu iesaistīšana nozīmē mijiedarbību ar iesaistītajām ieinteresētajām pusēm, izmantojot, piemēram, sapulces, uzklaušīšanas vai konsultāciju procedūras. Efektīvu ieinteresēto pušu iesaistīšanu raksturo divvirzienu komunikācija, un tā ir atkarīga no abu pušu pārstāvju labticības. Šī iesaistīšana var būt īpaši noderīga plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā attiecībā uz projektiem vai citām darbībām, kuras ietver, piemēram, intensīvu zemes vai ūdens izmantošanu, kas savukārt var būtiski ietekmēt vietējās kopienas.

26. B.1 paragrāfs aizskar būtisku un aktuālu jautājumu. Tas neizvirza jaunus standartus, kā arī neparedz jaunu standartu izstrādi. Tas atzīst, ka uzņēmumiem ir intereses, kuras tiks ietekmētas, un ka viņu līdzdalība diskusijās kopā ar citām iesaistītajām pusēm par aptvertajiem jautājumiem var uzlabot viņu un citu pušu spēju izprast jautājumus un sniegtu pozitīvu ieguldījumu. Tas atzīst, ka šiem jautājumiem var būt virkne dimensiju, un uzsver, ka sadarbība būtu jāpanāk attiecīgu diskusiju ceļā. Tas neskar valdību pozīcijas Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) elektroniskās komercijas jomā. To mērķis nav ignorēt citas svarīgas sabiedriskās

kārtības intereses, kas var būt saistītas ar interneta izmantošanu, kas savukārt būtu jāņem vērā.⁵ Visbeidzot, tāpat kā vadlīnijās kopumā, tā mērķis nav uzņēmumiem izvirzīt pretrunīgas prasības atbilstoši vadlīniju nodaļas par koncepcijām un principiem 2. un 8. paragrāfam.

27. Visbeidzot, jāatzīmē, ka pašregulācija un citas līdzīgas iniciatīvas, tostarp vadlīnijas, nedrīkst nelikumīgi ierobežot konkurenci, kā arī tās nav uzskatāmas par spēkā esošu tiesību aktu un valdību atbalstītu normu aizstājēju. Tiek uzskatīts, ka multinacionālajiem uzņēmumiem attīstības posmā ir jāizvairās no potenciāliem tirdzniecības vai ieguldījumu pasākumiem, kas kropļo paregulējošo praksi un noteikumu iedarbību.

III. Informācijas atklāšana

1. Uzņēmumiem ir jānodrošina laicīga un precīza informācijas atklāšana par to visiem būtiskiem faktiem attiecībā uz darbībām, struktūru, finanšu situāciju, darbības rezultātiem, īpašniekiem un pārvaldību. Šī informācija ir jāsniedz par uzņēmumu kopumā, un, ja tas ir iespējams, par uzņēmējdarbības virzieniem vai ģeogrāfiskajām teritorijām. Uzņēmumu informācijas atklāšanas nostādņēm ir jāatbilst uzņēmuma raksturam, lielumam un atrašanās vietai, vienlaicīgi ņemot vērā izmaksu, darījumu konfidencialitātes un citus ar konkurenci saistītus jautājumus.

2. Uzņēmumu informācijas atklāšanas nostādņēs jāietver, bet ar to neaprobežojoties, būtisku informācija par:

a) uzņēmuma finanšu un darbības rezultātiem;

b) uzņēmuma mērķiem;

c) galvenajiem akciju īpašniekiem un balsošanas tiesībām, tostarp par uzņēmumu grupas struktūru un attiecībām grupas iekšienē, kā arī par kontroles uzlabošanas mehānismiem;

d) valdes locekļu un galveno vadošo amatpersonu atalgošanas politiku un informāciju par valdes locekļiem, tostarp par viņu kvalifikāciju, atlases procesu, citiem uzņēmuma direktoriem un to, vai valde katru valdes locekli atzīst par neatkarīgu;

e) saistīto pušu darījumiem;

f) paredzamiem riska faktoriem;

g) jautājumiem attiecībā uz darba ņēmējiem un citām iesaistītajām pusēm;

⁵ Dažas valstis šajā sakarā atsaucas uz 2005. gadā Tunisijā notikušā ANO organizētā Pasaules informācijas sabiedrības samitā pieņemto rīcības plānu (*Tunis Agenda for the Information Society*)

h) pārvaldības struktūru un politiku, jo īpaši par jebkādu uzņēmuma pārvaldības noteikumu vai politisko nostādņu saturu un to ieviešanas procesu.

3. Uzņēmumi tiek aicināti sniegt papildu informāciju, kas var ietvert:

a) publiskošanai paredzētus būtiskus paziņojumus vai paziņojumus par uzņēmējdarbību, tostarp, atkarībā no to nozīmības uzņēmuma darbībām, informāciju par uzņēmuma politiskām nostādnēm attiecībā uz vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem;

b) politiskās nostādnes un citus uzņēmuma vadīšanas noteikumus, kurus minētais uzņēmums atbalsta, to pieņemšanas datumu, valstis un saimnieciskās vienības, uz kurām šādi paziņojumi attiecas;

c) to rīcību saistībā ar šiem paziņojumiem un noteikumiem;

d) informāciju par iekšējo auditu, risku vadību un sistēmām attiecībās uz tiesību aktu ievērošanu;

e) informāciju par attiecībām ar darba ņēmējiem un citām iesaistītajām pusēm.

4. Uzņēmumiem ir jāpiemēro augsti kvalitātes standarti grāmatvedības, kā arī finanšu un nefinanšu informācijas, tostarp vides un sociālo ziņojumu, ja tādi ir, atklāšanai. Standarti un pamatnostādnes, saskaņā ar kurām finanšu un nefinanšu informācija tiek sagatavota un publicēta, ir jādara zināmi. Ikgadējais audits jāveic neatkarīgam, kompetentam un kvalificētam auditoram, lai nodrošinātu ārēju un objektīvu apliecinājumu valdei un iesaistītajām pusēm par to, ka finanšu atskaites pilnībā ataino uzņēmuma finansiālo stāvokli un rīcību visos būtiskos aspektos.

Komentārs par informācijas atklāšanu

28. Šīs nodaļas mērķis ir veicināt labāku izpratni par multinacionālu uzņēmumu darbību. Skaidra un pilnīga informācija par uzņēmumiem ir svarīga dažādiem informācijas izmantotājiem, sākot no akcionāriem un finanšu kopienas līdz citām ieinteresētām grupām tādām kā darba ņēmēji, vietējās kopienas, īpašas interešu grupas, valdības un sabiedrība kopumā. Lai uzlabotu sabiedrības izpratni par uzņēmumiem un to mijiedarbību ar sabiedrību un vidi, uzņēmumu darbībai ir jābūt pārredzamai un tiem ir jāreaģē uz sabiedrības arvien pieaugošu prasību pēc informācijas.

29. Šajā nodaļā sniegtā informācija aplūko informācijas atklāšanu divās jomās. Pirmais rekomendāciju kopums informācijas atklāšanai ir identisks informācijas atklāšanas jautājumiem, kuri ir ieskicēti OECD korporatīvās pārvaldības principos. Tiem pievienotie komentāri sniedz papildu ieteikumus, un vadlīniju rekomendācijas ir jāskaidro saistībā ar tiem. Informācijas atklāšanas pirmo rekomendāciju kopumu var papildināt ar informācijas atklāšanas otro rekomendāciju kopumu, kurus uzņēmumi tiek aicināti ievērot. Ciktāl šīs rekomendācijas var uzskatīt par piemērojamām, ņemot vērā uzņēmumu raksturu, lielumu un atrašanās vietu, tām būtu jābūt arī noderīgam instrumentam korporatīvās pārvaldības pilnveidošanai uzņēmumos, kuri nenodarbojas ar tirdzniecību, piemēram, privātajos vai valsts uzņēmumos.

30. Rekomendācijas informācijas atklāšanai neparedz uzņēmumiem piemērot nepamatotus administratīvus vai izmaksu slogus. Tāpat nav paredzēts, ka uzņēmumi atklās informāciju, kas var apdraudēt to konkurētspēju tirgū, izņemot, ja informācijas atklāšana ir nepieciešama, lai sniegtu pilnīgu informāciju par ieguldījumu lēmumu un nemaldinātu investorus. Lai noteiktu, kāda ir minimālā informācija, kas uzņēmumam ir jāatklāj, vadlīnijas izmanto būtiskuma jēdzienu. Būtisku informāciju var definēt kā informāciju, kuras atklāšana vai kurā ietvertie nepatiesi apgalvojumi var ietekmēt informācijas izmantotāju ekonomiskos lēmumus.

31. Vadlīnijas paredz, ka informācija ir jāsaņem un jāatklāj saskaņā ar augstiem kvalitātes standartiem grāmatvedības, kā arī finanšu un nefinanšu informācija atklāšanai. Tas būtiski uzlabo investoru spēju uzraudzīt uzņēmumu, nodrošinot lielāku uzticamību ziņojumiem un to salīdzināmību, kā arī sniedz labāku ieskatu tā darbībā. Vadlīniju rekomendētais ikgadējs neatkarīgs audits uzlabotu uzņēmuma kontroli un atbilstību tiesību aktiem un normām.

32. Informācijas atklāšana tiek aplūkota divās jomās. Informācijas atklāšanai veltīto rekomendāciju pirmais kopums iesaka laicīgi un precīzi atklāt informāciju par visiem būtiskiem jautājumiem attiecībā uz korporāciju, tostarp par finanšu situāciju, darbību, uzņēmuma īpašniekiem un pārvaldību. Tiek sagaidīts, ka uzņēmumi investoriem atklās pietiekamu daudzumu informācijas par valdes locekļu un galveno vadošo amatpersonu (individuāli vai kopumā) atlīdzību, lai tie varētu pienācīgi izvērtēt izmaksas, kā arī atlīdzināšanas plānu labumus un materiālo stimulu, piemēram, iespēja iegādāties uzņēmuma akcijas, devumu uzņēmuma darbībai. Papildu būtiska informācija, kas būtu jāatklāj, ir saistīto pušu darījumi un būtiski paredzami riska faktori, kā arī būtiski jautājumi attiecībā uz darbiniekiem un citām iesaistītām pusēm.

33. Vadlīnijas aicina arī piemērot otru informācijas atklāšanas kopumu vai komunikāciju praksi tādās jomās, kurās ziņošanas standarti vēl attīstās, piemēram, ziņošana par sociāliem, vides un riska jautājumiem. It īpaši tas attiecas uz siltumnīcefekta gāzu emisiju, jo to kontroles sfēra paplašinās, aptverot tiešo un netiešo, aktuālo un potenciālo, uzņēmumu un produktu emisiju. Daudzi uzņēmumi sniedz informāciju par plašāku tēmu bloku, nevis tikai par finansiālu veiktspēju, un uzskata šādu informācijas atklāšanu par metodi, ar kuru tie var demonstrēt savu apņemšanos piemērot sociāli saprātīgas prakses. Dažos gadījumos šī otrā tipa informācijas atklāšana – jeb komunikācija ar sabiedrību un citām pusēm, kuras tieši skar uzņēmuma aktivitātes, – var attiekties uz plašāku saimniecisku vienību loku, ne tikai uz tām, kuras tiek atspoguļotas uzņēmuma finanšu atskaitēs. Piemēram, tā var aptvert arī informāciju par apakšuzņēmumu un piegādātāju vai kopuzņēmumu partneru darbībām. Tā īpaši noder, lai uzraudzītu videi kaitīgu darbību nodošanu partneriem.

34. Daudzi uzņēmumi ir ieviesuši pasākumus, kas ir izstrādāti, lai palīdzētu tiem ievērot tiesību aktus un uzņēmējdarbības standartus, kā arī sekmētu to darbības pārredzamību. Arvien vairāk firmu ir nākušas klajā ar rekomendējošiem noteikumiem, kuros pauž apņemšanos ievērot morāles vērtības tādās jomās kā vide, cilvēktiesības, nodarbinātības standarti, patērētāju aizsardzība vai nodokļi. Ir izstrādātas vai tiek izstrādātas specializētas vadības sistēmas, kuras aizvien tiek pilnveidotas, lai palīdzētu uzņēmumiem ievērot šīs apņemšanās – tas ietver informācijas sistēmas, darba procedūras un apmācību prasības. Uzņēmumi sadarbojas ar NVO un starpvaldību organizācijām ziņošanas standartu izstrādē, kas uzlabo uzņēmumu spēju komunicēt par to, kā to darbība ietekmē ilgtspējīgu attīstības rezultātus (piemēram, iniciatīva *Global Reporting Initiative*).

35. Uzņēmumi tiek aicināti nodrošināt vieglu un lētāku piekļuvi publicētai informācijai un apsvērt informācijas tehnoloģiju lietderīgu izmantošanu šī mērķa sasniegšanai. Informācijai, kura ir pieejama tās izmantotājiem pašmāju tirgos, jābūt pieejamai arī visiem ieinteresētajiem izmantotājiem. Uzņēmumi var veikt īpašus pasākumus, lai informāciju padarītu pieejamu tām kopienām, kurām nav piekļuves drukātiem plašsaziņas līdzekļiem (piemēram, nabadzīgākām kopienām, kuras tieši ietekmē uzņēmuma darbības).

IV. Cilvēktiesības

Valstīm ir pienākums aizsargāt cilvēka tiesības. Uzņēmumiem starptautiski atzītu cilvēktiesību ietvaros ir jāievēro to valstu saistības ievērot starptautiski atzītās cilvēktiesības, kurās viņi darbojas, kā arī attiecīgos vietējos tiesību aktus un regulējumus:

1. ievērot cilvēka tiesības; tas nozīmē to, ka tiem ir jāvairās no citu personu cilvēktiesību neievērošanas un jārisina negatīvās ietekmes uz cilvēka tiesībām, ar kuriem tie ir saistīti;
2. savā darbībā vairīties izraisīt vai veicināt negatīvas cilvēktiesību ietekmes un jārisina šādas ietekmes, ja tās rodas;
3. meklēt iespējas novērst vai mazināt negatīvas ietekmes uz cilvēktiesībām, kuras ir tieši saistītas ar attiecīgo uzņēmējdarbību, produktiem vai pakalpojumiem, pat ja tie neveicina šīs ietekmes.
4. ieviest politisku apņemšanos ievērot cilvēktiesības;
5. īstenot labu pārvaldību attiecībā uz cilvēktiesībām atbilstoši uzņēmuma lielumam, darbības raksturam un kontekstam, kā arī atbilstoši negatīvo ietekmju uz cilvēktiesībām riska smagumam.
6. nodrošināt negatīvu ietekmju samazināšanu attiecībā uz cilvēktiesībām vai sadarboties, izmantojot likumīgus procesus, šādu negatīvo ietekmju samazināšanai, ja tie identificē, ka ir izraisījuši vai veicinājuši šīs ietekmes.

Komentārs par cilvēktiesībām.

36. Šī nodaļa sākas ar ievadu, kas nosaka satvaru konkrētām rekomendācijām attiecībā uz cilvēktiesību ievērošanu uzņēmumos. Šis ievads ir izstrādāts, pamatojoties uz Apvienoto Nāciju Principiem uzņēmējdarbībā un cilvēktiesībās „*Protect, Respect and Remedy*” un ir saskaņā ar Rekomendācijām to ieviešanai.

37. Šajā ievadā un pirmajā paragrāfā tiek atzīts, ka valstīm ir pienākums aizsargāt cilvēktiesības, un uzņēmumiem, neatkarīgi no to lieluma, nozares, darbības, īpašniekiem un struktūras, ir jāievēro cilvēktiesības jebkurā vietā, kurā tie darbojas. Cilvēktiesību ievērošana ir globāls standarts uzņēmumiem neatkarīgi no valstu spējām un/vai vēlmēm pildīt savas saistības cilvēktiesību jomā.

38. Ja valsts nespēj ievērot attiecīgus pašmāju tiesību aktus vai ieviest starptautiskās saistības attiecībā uz cilvēktiesībām, vai arī, ja tā rīkojas pretēji šādiem

tiesību aktiem vai starptautiskām saistībām, nemaina faktu, ka no uzņēmumiem tiek sagaidīta cilvēktiesību ievērošana. Saskaņā ar nodaļas par jēdzieniem un principiem 2. paragrāfu, valstīs, kurās pašmāju tiesību akti un regulējumi ir pretrunā starptautiski atzītām cilvēktiesībām, uzņēmumiem ir jāmeklē veidi pēc iespējas ievērot šīs cilvēktiesības, bet nepārkāpjot vietējo tiesību aktu nosacījumus.

39. Visos gadījumos un neatkarīgi no valsts vai konkrētu uzņēmumu darbības specifikas būtu jāievēro atsauce vismaz uz starptautiski atzītām cilvēktiesībām, kas ir izklāstītas Starptautiskajā Cilvēktiesību hartā, kura sastāv no Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas un galvenajiem instrumentiem, ar kuru palīdzību tā ir sistematizēta: Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām un Starptautiskais pakts par ekonomiskām, sociālajām un kultūras tiesībām, kā arī 1998. gadā pieņemtās Starptautiskās Darba organizācijas Deklarācijā par pamatprincipiem un pamattiesībām darbā izvirzītie principi attiecībā uz pamattiesībām.

40. Uzņēmumi var ietekmēt faktiski visu starptautiski atzīto cilvēktiesību spektru. Praksē konkrētās nozarēs vai kontekstos dažas cilvēktiesības var būt vairāk apdraudētas nekā citas, un tādējādi tām tiks pievērsta paaugstināta uzmanība. Taču situācijas var mainīties, tāpēc visas tiesības laiku pa laikam ir jāpārskata. Atkarībā no apstākļiem uzņēmumi varētu apsvērt papildu standartu ieviešanu. Piemēram, uzņēmumiem būtu jāievēro tādu indivīdu cilvēktiesības, kuri pieder pie īpašām grupām vai iedzīvotājiem, kuriem ir nepieciešama īpaša uzmanība, ja tas var negatīvi ietekmēt viņu cilvēktiesības. Šajā sakarā ANO cilvēktiesību jomas instrumenti sīki precizē pamatiedzīvotāju, pie nacionālām vai etniskām, reliģiskām un valodiskām minoritātēm piederošu personu, sievietes, bērnu, darbnespējīgu personu un migrējošā darbaspēka un viņu ģimeņu tiesības. Turklāt bruņota konflikta situācijās uzņēmumiem būtu jāievēro starptautisko humanitāro tiesību standarti, kas var palīdzēt uzņēmumiem izvairīties no riskiem izraisīt vai veicināt negatīvas ietekmes, strādājot šādos sarežģītos apstākļos.

41. 1. paragrāfā aktuālo un potenciālu negatīvo ietekmju risināšana cilvēktiesību jomā sastāv no atbilstošu pasākumu veikšanas, lai identificētu, ja iespējams, novērstu un mazinātu potenciālās ietekmes uz cilvēktiesībām, labotu faktiskās ietekmes un atskaitītos par to, kā negatīvās ietekmes cilvēktiesību jomā tiek risinātas. Termins „ierobežošana” nozīmē uzņēmuma radītās negatīvās ietekmes, kuras var skart indivīdu cilvēktiesības.

42. 2. paragrāfs uzņēmumiem iesaka savās darbībās izvairīties no negatīvu ietekmju izraisīšanas vai veicināšanas cilvēktiesību jomā, kā arī risināt šādas ietekmes, ja tās rodas. „Darbības” var ietvert gan rīcību, gan rīcības trūkumu. Ja uzņēmums izraisa vai var izraisīt negatīvas ietekmes cilvēktiesību jomā, tad tam būtu jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pārtrauktu vai novērstu šīs ietekmes. Ja uzņēmumi veicina vai var veicināt šādās ietekmes, tad tiem ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pārtrauktu vai novērstu šādu veicinošo faktoru darbību un jāizmanto to rīcībā esošie līdzekļi, lai pēc iespējas vairāk mazinātu jebkādas joprojām pastāvošas ietekmes. Tiek uzskatīts, ka šādi līdzekļi ir tad, ja uzņēmums spēj veikt izmaiņas tās saimnieciskās vienības darbā, kura izraisa negatīvās ietekmes cilvēktiesību jomā.

43. 3. paragrāfā tiek aplūkotas sarežģītākas situācijas, kurās uzņēmums nav tieši veicinājis negatīvu ietekmi cilvēktiesību jomā, bet šī ietekme tomēr ir netieši radusies uzņēmuma darbības rezultātā – ar produktiem, pakalpojumiem vai ar uzņēmuma darījumu attiecībām ar citu saimniecisko vienību. 3. paragrāfs nav paredzēts tam, lai novirzītu atbildību no saimnieciskās vienības, kura izraisa negatīvu ietekmi cilvēktiesību jomā, uz uzņēmumu, ar kuru tam ir darījuma attiecības. Attaisnojot 3. paragrāfā izvirzītās cerības, uzņēmumam, kurš darbojas vienatnē vai sadarbojas ar

citām saimnieciskām vienībām, atkarībā no situācijas būtu jāizmanto savā rīcībā esošie līdzekļi, lai ietekmētu to saimniecisko vienību, kura izraisa negatīvu ietekmi cilvēktiesību jomā, novērst vai mazināt šo ietekmi. „Darījuma attiecības” ietver attiecības ar darījuma partneriem, saimnieciskām vienībām tā piegādes ķēdē un citām nevalstiskām vai valsts saimnieciskām vienībām, kuras ir tiešā veidā saistītas ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem. Starp faktoriem, kuri nosaka attiecīgu rīcību šādā situācijā, ir uzņēmuma rīcībā esošie līdzekļi iesaistītās saimnieciskās vienības ietekmēšanai, ciktāl uzņēmumam ir būtiskas šīs attiecības, kāda ir ietekmes smaguma pakāpe un vai attiecību izbeigšanai ar šo saimniecisko vienību būs negatīva ietekme attiecībā uz cilvēktiesībām.

44. 4. paragrāfā uzņēmumiem tiek ieteikts paust savu apņemšanos ievērot cilvēktiesības, nākot klajā ar politikas deklarāciju, (i) kuru ir apstiprinājusi lielākā daļa uzņēmuma vadošo darbinieku; (ii) par kuru ir ziņojuši attiecīgi iekšējie un/vai ārējie eksperti; (iii) kura nosaka, ko no uzņēmuma cilvēktiesību jomā sagaida personāls, darījuma partneri un citas puses, kuras ir tieši saistītas ar uzņēmuma darbu, produktiem vai pakalpojumiem; (iv) kura ir publiski pieejama un iekšēji un ārēji darīta zināma visam personālam, darījuma partneriem un citām iesaistītajām pusēm; (v) kura ir atspoguļota darbības politikās un procedūrās, kas jāievieš to visā uzņēmumā.

45. 5. paragrāfā uzņēmumiem tiek ieteikts ieviest labu pārvaldību cilvēktiesību jomā. Šis process ietver faktisko un potenciālo ietekmju izvērtēšanu cilvēktiesību jomā, integrēšanu un rīkošanos saskaņā ar iegūtajiem datiem, sekošanu reakcijai, kā arī informācijas sniegšanu par to, kā ietekmes tiek risinātas. Laba pārvaldība cilvēktiesību jomā var tikt ietverta plašākās uzņēmuma riska vadības sistēmās, ja tā neaprobežojas tikai ar būtiska risku identificēšanu un vadību, bet ietver arī tiesību turētāju riskus. Apzinoties to, ka līdz ar uzņēmuma darbības un konteksta paplašināšanos, laika gaitā var mainīties riski cilvēktiesību jomā, tad šis process ir nepārtraukts. Papildu rekomendācijas labai pārvaldībai, tostarp attiecībā uz piegādes ķēdēm un attiecīgām reakcijām saistībā ar riskiem, kas rodas piegādes ķēdē, ir aplūkotas nodaļas par pamatnostādņēm un tai veltīto komentāru A.10, A.11, A.12 paragrāfā.

46. Ja uzņēmumi, izmantojot savu labu pārvaldības procedūru vai citus līdzekļus attiecībā uz cilvēktiesību jomu, konstatē, ka ir izraisījuši vai veicinājuši negatīvu ietekmi, vadlīnijas iesaka uzņēmumiem ieviest procedūras ietekmju labošanai. Dažās situācijās ir nepieciešama sadarbība ar tiesas vai valsts iestāžu, kas nav tiesas, mehānismiem. Citās situācijās efektīvi līdzekļi šādām procedūrām var būt vadības līmeņa sūdzību mehānismi tiem, kurus potenciāli ietekmēs uzņēmuma darbības, ja šie mehānismi atbilst tiesiskuma, pieejamības, prognozējamības, vienlīdzības, saderības ar vadlīnijām un pārskatāmības pamatkritērijiem, kā arī balstās uz dialogu un saistību izpildi, lai meklētu vienotus risinājumus. Šādus mehānismus var administrēt uzņēmums pats vai sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm, un tie var būt pastāvīga mācību procesa avots. Vadības līmeņa pārsūdzību mehānismi nav izmantojami, lai grautu arodbiedrību lomu ar darbaspēku saistīto strīdu risināšanā, kā arī šādi mehānismi netraucē piekļuvi sūdzību mehānismiem tiesās vai iestādēs, kas nav tiesas, tostarp vadlīnijās minētajiem nacionālajiem kontaktpunktiem.

V. Nodarbinātība un darba attiecības

Piemērojamo likumu, noteikumu un dominējošo darba tiesisko attiecību un nodarbinātības prakses, kā arī attiecīgos starptautiskos nodarbinātības standartus, uzņēmumiem ir:

1. a) jāievēro multinacionālos uzņēmumos strādājošo darba ņēmēju tiesības dibināt vai pievienoties arodbiedrībām un darbinieku pārstāvniecības organizācijām pēc savas izvēles;

b) jāievēro multinacionālos uzņēmumos strādājošo darba ņēmēju tiesības būt pārstāvētiem pašu izvēlētās arodbiedrībās un pārstāvības organizācijās, kuru mērķis ir īstenot kolektīvo dialogu, un individuāli vai ar darbinieku asociāciju starpniecību iesaistīties konstruktīvās sarunās ar šādām pārstāvniecībām, lai panāktu vienošanās par darba noteikumiem un apstākļiem.

c) jāveicina bērnu darba izskaušanu, kā arī jāveic tūlītēji un efektīvi pasākumi, lai steidzamā kārtā nodrošinātu bērnu darba smagāko formu aizliegumu un izskaušanu;

d) jāveicina visu veidu piespiedu vai obligātā darba izskaušanu un jāveic atbilstoši pasākumi, lai nodrošinātu, ka uzņēmumā nav piespiedu vai obligātā darba;

e) savā darbībā jāvadās pēc vienlīdzīgu iespēju un attieksmes pret nodarbinātību principa, kā arī jānovērš diskriminācija pret darba ņēmējiem attiecībā uz nodarbinātību vai profesiju, balstoties uz tādiem apsvērumiem kā rase, ādas krāsa, dzimums, reliģija, politiskie uzskati, nacionālā vai sociālā izcelsme, vai cits statuss, ja vien atlasī attiecībā uz darba ņēmēju raksturīgajām iezīmēm neveicina valdības politiskās nostādnes, kuras īpaši sekmē nodarbinātības iespēju vienlīdzību, vai arī tā ir saistīta ar darbam izvirzītajām prasībām.
2. a) jānodrošina darba ņēmēju pārstāvjiem tādas iespējas, kas var būt nepieciešamas, lai palīdzētu izstrādāt efektīvus darba koplīgumus;

b) jāsniedz darba ņēmēju pārstāvjiem informāciju, kura ir nepieciešama saturīgām sarunām par darba nosacījumiem.

c) jāsniedz darba ņēmējiem un to pārstāvjiem informāciju, kas atspoguļo patiesu un taisnīgu priekšstatu par saimnieciskās vienības darbību vai nepieciešamības gadījumā par uzņēmumu kopumā.
3. Jāveicina konsultācijas un sadarbību starp darba devējiem un darba ņēmējiem un to pārstāvjiem par abu pušu interesējošajiem jautājumiem.
4. a) jāievēro nodarbinātības un darba attiecību standarti, kas nav mazāk labvēlīgi par standartiem, kurus ievēro salīdzināmi darba devēji uzņēmējvalstī;

b) ja multinacionālie uzņēmumi strādā attīstības valstīs, kur salīdzināmu darba devēju var nebūt, jānodrošina labākās iespējamās algas, pabalstus un darba apstākļus valdības politikas satvarā. Tām jābūt saistītām ar uzņēmuma ekonomisko

- stāvokli, bet jābūt vismaz adekvātām, lai apmierinātu darba ņēmēju un to ģimeņu pamatvajadzības;
- c) jāveic atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu arodveselību un drošību sava uzņēmuma darbībā.
5. uzņēmuma darbībā, cik vien tas praktiski ir iespējams, jānodarbina vietējie darba ņēmēji un sadarbībā ar darba ņēmēju pārstāvjiem un, ja nepieciešams, ar attiecīgajām valsts iestādēm jānodrošina apmācība, lai uzlabotu prasmi līmeņu.
6. apsverot izmaiņas uzņēmuma darbībā, kuras var būtiski ietekmēt nodarbinātību, it īpaši saimnieciskās vienības slēgšanas gadījumā, kas ietver kolektīva atlaišanu no darba, par šīm izmaiņām savlaicīgi jāinformē darba ņēmēju pārstāvji un to organizācijas, kā arī, ja nepieciešams, attiecīgās valsts iestādes, un jāsadarbojas ar darba ņēmēju pārstāvjiem un attiecīgām valsts iestādēm, lai maksimāli mazinātu iespējamās reālās negatīvās sekas. Ņemot vērā katra gadījuma īpašos apstākļus, būtu vēlams, lai uzņēmuma vadība sniegtu šādu paziņojumu pirms galīgā lēmuma pieņemšanas. Var tikt izmantoti arī citi līdzekļi, lai nodrošinātu sadarbību šādu lēmumu negatīvo seku mazināšanai.
7. *Bona fide* sarunu kontekstā ar darba ņēmēju pārstāvjiem par nodarbinātības nosacījumiem, vai, ja darba ņēmēji izmanto savas tiesības veidot savu organizāciju, uzņēmumi nedraud pārvietot visu ražotni vai tās daļu no attiecīgās valsts, kā arī pārvietot darba ņēmējus no uzņēmumu veidojošajām saimnieciskajām vienībām citās valstīs, lai negodīgi ietekmētu šīs sarunas vai lai apgrūtinātu darbinieku tiesības veidot organizācijas.
8. jādod iespēja darba ņēmēju pilnvarotiem pārstāvjiem vest sarunas par darba koplīguma slēgšanu vai darbinieku un vadības attiecību jautājumiem, kā arī jāatļauj pusēm konsultēties par abu pušu interesējošiem jautājumiem ar uzņēmuma vadības pārstāvjiem, kuri ir pilnvaroti pieņemt lēmumus par šādiem jautājumiem.

Komentārs par nodarbinātību un darba attiecībām.

47. Šī nodaļa sākas ar ievadu, kurā ir ietverta atsauce uz „piemērojamiem” tiesību aktiem un regulējumiem, kuri ir paredzēti, lai atzītu faktu, ka multinacionālie uzņēmumi, kaut arī tie strādā noteiktu valstu jurisdikciju ietveros, var būt saistīti ar nacionāla un starptautiska līmeņa nodarbinātības regulējumiem un darba attiecību jautājumiem. Termini „dominējošās darba attiecības” un „nodarbinātības prakses” ir pietiekami plaši un pieļauj dažādas interpretācijas, ņemot vērā dažādus nacionālos apstākļus – piemēram, dažādas dialogu iespējas, kas darba ņēmējiem ir paredzētas nacionālajos tiesību aktos un regulējumos.

48. Starptautiskā darba organizācija (SDO) ir kompetentā institūcija, kas izvirza un izskata starptautiskos nodarbinātības standartus, kā arī veicina pamattiesību ievērošanu darba vietās, kā attiecīgi atzīts tās 1998. gadā pieņemtajā deklarācijā par pamatprincipiem un pamattiesībām darba vietā. Vadlīniju kā nesaistoša instrumenta loma ir veicināt šo standartu un principu ievērošanu multinacionālo uzņēmumu vidū. Šīs vadlīniju nodaļas nosacījumi atsaucas uz attiecīgiem 1998. gadā pieņemtās

deklarācijas nosacījumiem, kā arī uz 1977. gadā pieņemtās SDO Trīspusējās deklarācijas par principiem, kas attiecas uz multinacionālajiem uzņēmumiem, un SDO sociālo politiku, tās 2006. gada redakcijā (SDO multinacionālo uzņēmumu deklarācija). SDO multinacionālo uzņēmumu deklarācija nosaka principus nodarbinātības, apmācību, darba apstākļu un darba attiecību jomās, bet OECD vadlīnijas aptver visus korporatīvās uzvedības galvenos aspektus. OECD vadlīnijas un SDO multinacionālo uzņēmumu deklarācija attiecas uz uzvedību, kas tiek sagaidīta no uzņēmumiem, un pastāv paralēli un nav pretrunā viena otrai. Tādējādi SDO multinacionālo uzņēmumu deklarāciju var izmantot, lai pēc iespējas labāk izprastu vadlīnijas. Tomēr atbildības par turpinājumā izklāstītajām procedūrām saskaņā ar SDO multinacionālo deklarāciju un vadlīnijām ir institucionāli šķirtas.

49. V. nodaļā izmantotā terminoloģija atbilst SDO multinacionālo uzņēmumu deklarācijā lietotajai terminoloģijai. Termini „darba ņēmēji, kuri tiek nodarbināti multinacionālā uzņēmumā” un „darba ņēmēji, kurus tie nodarbina” ir lietojami ar to pašu nozīmi kā SDO multinacionālo uzņēmumu deklarācijā. Šie termini apzīmē darba ņēmējus, kuri ir „darba attiecībās ar multinacionālo uzņēmumu”. Uzņēmumiem, kuri vēlas saprast savas atbildības sfēru saskaņā ar V. nodaļu, noderēs norādījumi darba attiecību pastāvēšanas noteikšanai vadlīniju kontekstā rādītāju sarakstā, kā tas paredzēts SDO 2006. gada 198. rekomendācijas 13 (a) un 13 (b) paragrāfā. Turklāt tiek atzīts, ka darba noteikumi laika gaitā mainās un pilnveidojas, un no uzņēmumiem tiek sagaidīts, ka tie izveidos attiecības ar darba ņēmējiem tā, lai neatbalstītu, neveicinātu vai nepiedalītos maskētas nodarbinātības izmantošanā. Slēptas darba attiecības pastāv tad, ja darba devējs izturas pret indivīdu nevis kā pret pilntiesīgu darbinieku, bet slēpj viņa vai viņas patieso tiesisko statusu.

50. Šīs rekomendācijas netraucē patiesajām civiltiesiskajām un komerciālajām attiecībām, bet drīzāk tiecas nodrošināt to, ka indivīdi nodarbinātības attiecībās ir aizsargāti vadlīniju izpratnē. Ir atzīts, ka nodarbinātības attiecību neesamības gadījumā tiek sagaidīts, ka uzņēmumi tomēr rīkojas, ievērojot uz risku balstītu atbildīgu rīcību un piegādes ķēžu rekomendācijas II. nodaļas par pamatnostādnēm paragrāfos no A.10, A.11, A.12. un A.13.

51. Šīs nodaļas 1. paragrāfs atsaucas uz visiem četriem SDO 1998. gada deklarācijā ietvertajiem pamatprincipiem un pamattiesībām darba vietā, proti, uz pulcēšanās brīvību un tiesībām uz koplīgumu slēgšanu, uz bērnu darba efektīvu izskaušanu un visu piespiedu un obligātā darba formu novēršanu, kā arī uz nediskrimināciju nodarbinātībā un profesijā. Šie principi un tiesības ir izstrādātas konkrētu tiesību un pienākumu formā SDO konvencijās, kuras tiek atzītas par fundamentālām.

52. 1c) paragrāfā multinacionālajiem uzņēmumiem tiek ieteikts veicināt bērnu darba efektīvu izskaušanu SDO 1998. gada deklarācijas un SDO 182. konvencijas izpratnē attiecībā uz bērnu darba ļaunākajām formām. Vēsturiski SDO instrumenti attiecībā par bērnu darbu ir 138. konvencija un 146. ieteikums, kuri pieņemti 1973. gadā un attiecas uz nodarbinātības minimālo vecumu. Izmantojot darbaspēka vadības prakses, radot kvalitatīvas, labi apmaksātas darba vietas un veicinot ekonomisko izaugsmi, multinacionāli uzņēmumi var būtiski palīdzēt novērst nabadzības cēloņus kopumā un it īpaši bērnu nodarbinātības cēloņus. Svarīgi ir apzināties un stimulēt multinacionālo uzņēmumu lomu paliekošu risinājumu meklēšanā attiecībā uz bērnu nodarbinātības problēmu. Šai sakarā īpaši jāatzīmē izglītības standartu paaugstināšanu bērniem, kuri dzīvo uzņēmējvalstīs.

53. 1 d) paragrāfā uzņēmumiem tiek ieteikts veicināt visu veidu piespiedu un obligātā darba formu izskaušanu, un arī šis princips ir aizgūts no 1998. gada SDO

deklarācijas. Atsauce uz šīm darbaspēka pamattiesībām balstās uz SDO 1930. gada 29. konvenciju un 1957. gada 105. konvenciju. 29. konvencija prasa, lai valdības „aizliedz piespiedu vai obligātā darba izmantošanu visās tā formās iespējami īsākā laika periodā”, bet 105. konvencija prasa, lai valdības „aizliedz un neizmanto piespiedu vai obligāto darbu jebkurā tā formā” konkrēti uzskaitītiem mērķiem (piemēram, kā politisku piespiedu vai darba disciplīnas līdzekļus), kā arī „izmantot efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu [tā] tūlītēju un pilnīgu likvidāciju”. Tai pat laikā tiek saprasts, ka SDO ir kompetentā institūcija, kura risina sarežģīto ieslodzījuma vietu darbaspēka jautājumu, it īpaši attiecībā uz ieslodzīto iznomāšanu privātiem indivīdiem, uzņēmumiem vai asociācijām (vai viņu nodošanu to rīcībā).

54. Atsauce uz nediskriminācijas principu attiecībā uz nodarbinātību un profesijām 1e) paragrāfā ir attiecināma uz tādiem noteikumiem un apstākļiem kā pieņemšana darbā, darba uzdevuma noteikšana, atbrīvošana no darba, samaksa un pabalsti, paaugstināšana, pārcelšana vai pārvietošana, darba attiecību izbeigšana, apmācība un aiziešana pensijā. Nepieļaujamu diskriminācijas motīvu saraksts, kurš ir pārņemts no 1958. gada SDO 111. konvencijas, 2000. gada maternitātes aizsardzības 183. konvencijas, 1983. gada nodarbinātības (darbnespējīgu personu) 159. konvencijas, 1980. gada 200. rekomendācija attiecībā uz gados vecākiem darba ņēmējiem, uzskata, ka jebkāda nošķiršana, izslēgšana vai priekšrocību piešķiršana, pamatojoties uz iepriekš minēto, ir konvenciju, ieteikumu un noteikumu pārkāpums. Termins „cits statuss” vadlīnijās attiecas uz arodbiedrību darbībām un personiskām iezīmēm tādām kā vecums, darbnespēja, grūtniecība, ģimenes stāvoklis, seksuālā orientācija vai HIV statuss. Saskaņā ar 1e) paragrāfa nosacījumiem tiek sagaidīts, ka uzņēmumi veicinās vienlīdzīgas iespējas sievietēm un vīriešiem, īpaši akcentējot vienlīdzīgus kritērijus atlasei, atalgošanai un paaugstināšanai, kā arī šo kritēriju vienlīdzīgu piemērošanu, un novērsīs diskrimināciju vai atbrīvošanu no darba, pamatojoties uz laulību, grūtniecību vai vecāku pienākumu pildīšanu.

55. Šīs nodaļas 2c) paragrāfā tiek sagaidīts, ka informāciju, kuru uzņēmumi sniedz saviem darba ņēmējiem un to pārstāvjiem, būs „paties un godīgs viedoklis” par uzņēmuma darbu. Tas attiecas uz šādiem aspektiem: uzņēmuma struktūra, tā ekonomiskais un finanšu stāvoklis un perspektīvas, nodarbinātības tendences un sagaidāmās būtiskās izmaiņas uzņēmuma darbā, ņemot vērā tiesiskās prasības ievērot darījumu konfidencialitāti. Prasība ievērot darījumu konfidencialitāti var nozīmēt to, ka informāciju par noteiktiem aspektiem var nesniegt vai arī to var sniegta pēc atbilstošu aizsardzības pasākumu veikšanas.

56. Atsauce uz darba ņēmēju līdzdalības konsultatīvajām formām šīs nodaļas 3. paragrāfā ir pārņemta no SDO 1952. gada 94. ieteikuma attiecībā uz konsultācijām un sadarbību starp darba devējiem un darba ņēmējiem uzņēmuma līmenī. Tā arī saskan ar SDO multinacionālo uzņēmumu deklarācijā ietvertajiem nosacījumiem. Šādas konsultatīvas vienošanās neatceļ darba ņēmēju tiesības vienoties par nodarbinātības noteikumiem un apstākļiem. Ieteikums konsultatīviem pasākumiem attiecībā uz darba organizāciju ir iekļauts arī 8. paragrāfā.

57. Ar nodarbinātības un darba attiecību standartiem 4. paragrāfā tiek saprasta kompensācija un darba laika organizēšana. Atsauce uz arodveselību un drošību norāda, ka no multinacionālajiem uzņēmumiem tiek sagaidīts, ka tie ievēros dominējošos regulatīvos standartus un ražošanas normas, lai samazinātu nelaiemes gadījumu un traumu risku, kas rodas darbā, saistībā ar darbu vai nodarbinātības attiecībās. Šis paragrāfs aicina uzņēmumus strādāt tā, lai paaugstinātu arodveselības un drošības līmeni visos to darbības sektoros, pat, ja valstu, kurās tie darbojas, regulējumi to formāli neprasa. Tas arī mudina uzņēmumus ievērot to, lai darba ņēmēji

spētu aiziet no tādām darba situācijām, kurās pamatoti pastāv nenovēršams un nopietns apdraudējums veselībai vai drošībai. Atspoguļojot to nozīmību un komplementaritāti saistītu rekomendāciju vidū, rūpes par veselību un drošību atbalsojas visā vadlīniju tekstā, it īpaši nodaļās par patērētāju interesēm un vidi. SDO 2002. gada ieteikums Nr. 194 sniedz indikatīvu arodslimību sarakstu, kā arī labas prakses kodeksus un rokasgrāmatas, kuras uzņēmumi var ņemt vērā šī vadlīniju ieteikuma ieviešanai.

58. Ieteikums nodaļas 5. paragrāfā aicina multinacionālos uzņēmumus pieņemt darbā adekvātu daļu vietējā darbaspēka, tostarp vadības personālu, un nodrošināt tiem apmācību. Valoda šajā paragrāfā par apmācību un prasmju līmeņiem saskan ar tekstu vispārējo politisko nostādņu nodaļas A. 4 paragrāfā attiecībās uz aicinājumu veidot cilvēkkapitālu. Atsaucē uz vietējiem darba ņēmējiem papildina tekstu vispārējo politisko nostādņu nodaļas A.3 paragrāfā, kurā tiek aicināts attīstīt vietējo veikspēju. Saskaņā ar SDO 2004. gada ieteikumu Nr. 195 par cilvēkresursu pilnveidošanu uzņēmumi tiek arī aicināti pēc iespējas vairāk investēt apmācībā un mūžizglītībā, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgas apmācības iespējas sievietēm un citām neaizsargātām sabiedrības grupām tādām kā jaunieši, zemas kvalifikācijas darbaspēks, personas ar invaliditāti, personas no migrantu aprindām, gadus vecāki darba ņēmēji un pamatiedzīvotāji.

59. 6. paragrāfs uzņēmumiem iesaka sniegt pamatotu paziņojumu darba ņēmēju pārstāvjiem un attiecīgām valsts iestādēm par tādām izmaiņām to darbībā, kuras būtiski skartu darba ņēmēju iztiku, it īpaši saimnieciskās vienības slēgšanas gadījumā, kas ietver kolektīva štatu samazināšanu vai atlaišanu no darba. Kā norādīts, šo nosacījumu mērķis ir sniegt sadarbības iespēju, lai mazinātu šādu pārmaiņu sekas. Šis ir svarīgs princips, kurš ir plaši atspoguļots darba attiecību likumos un to valstu praksēs, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, lai gan pieejas, kas tiek izmantotas, lai nodrošinātu iespēju jēgpilnai sadarbībai visās vadlīniju dalībvalstīs, nav identiskas. Paragrāfā ir arī atzīmēta vēlme, ka, ņemot vērā konkrētus apstākļus, attiecīgā uzņēmuma vadība varētu sniegt šādu paziņojumu pirms galīgā lēmuma pieņemšanas. Paziņojuma sniegšana pirms galīgā lēmuma pieņemšanas ir būtiska prasība darba attiecību likumos un praksēs daudzās valstīs, kuras ir pievienojušās vadlīnijām. Taču tas nav vienīgais līdzeklis, lai nodrošināt pilnvērtīgu sadarbību iespējai mazināt šādu lēmumu sekas, un citu valstu, kuras pievienojušās vadlīnijām, likumi un prakses izmanto citus līdzekļus, tādus kā noteikti periodi, kura laikā ir jāuzsāk konsultācijas, pirms lēmumu drīkst īstenot.

VI. Vide

Uzņēmumiem to valstu likumu, regulējumu un administratīvo prakšu ietvaros, kuros tie darbojas, kā arī ievērojot attiecīgos starptautiskos nolīgumus, principus, mērķus un standartus, jāņem vērā nepieciešamība aizsargāt vidi, sabiedrības veselību un drošību, un strādāt tā, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību. Uzņēmumiem ir:

1. Jāveido un jāuztur uzņēmumam atbilstoša vides pārvaldības sistēma, tostarp:
 - a) jāiegūst un jāizvērtē atbilstoša un savlaicīga informācija saistībā ar tā darbības ietekmi uz vidi, veselību un drošību.

- b) jānosaka izvērtējami uzdevumi un, ja iespējams, mērķi ekoloģijas uzlabošanai un resursu izmantošanai, tostarp periodisku jāpārskata šo mērķu nozīmību; ja iespējams, mērķiem jānosaka ar attiecīgām valsts nostādnēm un starptautiskām saistībām vides jomā; un
- c) regulāri jāuzrauga un jāpārbauda virzību uz vides, veselības un drošības mērķu sasniegšanu.
2. Ievērojot izmaksu apsvērumus, darījumu konfidencialitāti un intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību:
- a) jāsniedz sabiedrībai un darba ņēmējiem adekvātu, izmērāmu un pārbaudāmu (ja iespējams), kā arī savlaicīgu informāciju par uzņēmumu darbības potenciālo ietekmi uz vidi, veselību un drošību, kas ietvertu ziņojumus par attīstību vides ekoloģijas uzlabošanas; un
- b) jāiesaistās adekvātās un savlaicīgās konsultācijās ar kopienām, kuras tiešā veidā ietekmē uzņēmuma vides, veselības un drošības politika un tās īstenošana.
3. Pieņemot lēmumus par uzņēmuma procesu, preču un pakalpojumu pilnu dzīves ciklu, jānovērtē un jārisina paredzamā negatīvā ietekme uz vidi, veselību un drošību, lai to novērstu vai, ja tas nav iespējams, mazinātu. Ja ierosinātā rīcība var būt būtiska ietekmēt ekoloģiju, veselību vai drošību, un ja uz to attiecas kompetentas varas iestādes lēmums, jānosaka atbilstošs novērtējums par ietekmi uz vidi.
4. Ja saskaņā ar zinātnisko un tehnisko izpratni par riskiem pastāv nopietni draudi videi, cilvēku veselībai un drošībai, nedrīkst izmantot pilnīgu zinātniskās pārbaudes trūkumu kā iemeslu izmaksu ziņā efektīvu pasākumu atlikšanai, lai novērstu vai mazinātu šādus draudus.
5. Jābūt sagatavotiem plāniem, lai novērstu, mazinātu un kontrolētu nopietnus vides un veselības kaitējumus, kurus izraisa uzņēmumu darbība, tostarp nelaimes gadījumus un ārkārtas situācijas, kā arī mehānismiem tūlītējai kompetento iestāžu informēšanai.
6. Nepārtraukti jācenšas uzlabot korporatīvās darbības ietekmi uz vidi uzņēmuma līmenī un, ja iespējams, tā piegādes ķēdē, veicinot tādas aktivitātes kā:
- a) uzņēmuma struktūrvienības, kas uzrāda labākos rezultātus vides jomā, tehnoloģiju un darba procedūru piemērošana visam uzņēmumam.
- b) tādu produktu vai pakalpojumu izstrāde un sniegšana, kam nav nevēlamas ietekmes uz vidi, kas ir droši tiem paredzētajā pielietojumā, samazina siltumnīcefekta gāzu izmešus, ir efektīvi enerģijas un dabas resursu patēriņa ziņā, var tikt izmantoti atkārtoti, pārstrādāti vai droši likvidēti.
- c) patērētāju izpratnes veicināšana par uzņēmuma produktu un pakalpojumu ietekmi uz vidi, tostarp, sniedzot precīzu informāciju par to produktiem (piemēram, par siltumnīcefekta gāzu izmešiem, bioloģisko daudzveidību, resursu efektivitāti vai citiem ar vidi saistītiem jautājumiem); un
- d) uzņēmuma ilgtermiņa ekoloģisko rezultātu uzlabošanas veidu izpēti un izvērtēšanu, piemēram, izstrādājot stratēģijas izmešu samazināšanai, efektīvai resursu izmantošanai un otrreizējai pārstrādei, toksisku vielu aizvietošanai vai izmantošanas samazināšanai vai izstrādājot stratēģijas bioloģisko daudzveidību jomā.

7. Darba ņēmējiem jāsniedz atbilstoša izglītošana un apmācība par vides veselības un drošības jautājumiem, tostarp par darbu ar bīstamiem materiāliem un ar ekoloģiju saistīto negadījumu novēršanu, kā arī par vispārīgākām vides pārvaldības jomām tādām kā procedūras ekoloģiju skarošu faktoru ietekmes novērtēšanai, sabiedriskās attiecības un vides tehnoloģijas.

8. Jāveicina vides uzlabošanai būtiskas un ekonomiski efektīvas valsts politikas izstrādi, piemēram, izmantojot partnerības vai iniciatīvas, kas palielina izpratni par ekoloģiju un uzlabo vides aizsardzību.

Komentārs par vidi

60. Videi jomai veltītās nodaļas teksts plaši atspoguļo principus un mērķus, kas ir ietverti Riodežaneiro deklarācijā par vidi un attīstību, Agenda 21 (Riodežaneiro deklarācijas ietveros). Tā atsaucas arī uz (Aarhus) Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem un atspoguļo tādos instrumentos kā ISO standarts par vides pārvaldības sistēmām iekļautos standartus.

61. Saprātīga vides pārvaldība ir svarīga ilgtspējīgas attīstības daļa, un arvien vairāk to uzlūko gan kā uzņēmēju atbildību, gan kā iespēju. Multinacionālajiem uzņēmumiem ir nozīme abos šajos aspektos. Tādēļ šo uzņēmumu vadītājiem savās uzņēmējdarbības stratēģijās ir jāpievērš atbilstoša uzmanība vides jautājumiem. Ekoloģisko rādītāju uzlabošanas sistēmā ir jāievēro nepārtrauktība un sistemātiskums. Vides pārvaldības sistēma sniedz iekšēju satvaru, kas nepieciešams, lai kontrolētu uzņēmuma ietekmi uz vidi un lai uzņēmējdarbībā iestrādātu rūpes par vides. Šāda sistēma uzņēmumā palīdzētu pārliecināt iesaistītās puses, darba devējus un sabiedrību, ka uzņēmums aktīvi darbojas, lai aizsargātu vidi no tā darbības izraisītās ietekmes.

62. Papildus ekoloģisko rādītāju uzlabošanai, ieviesdami vides pārvaldības sistēmu, uzņēmumi var gūt ekonomiskus labumus, samazinot darba un apdrošināšanas izmaksas, uzlabojot enerģijas un resursu saglabāšanu, samazinot izdevumus saistībā ar normu un atbildības ievērošanu, uzlabojot piekļuvi kapitālam un kvalifikācijai, palielinot klientu apmierinātību un uzlabojot kopienas un sabiedrības attiecības.

63. Šo vadlīniju kontekstā „laba vides pārvaldība” ir interpretējama tās plašākajā nozīmē, ietverot rīcību, kuras mērķis ir kontrolēt uzņēmuma darbības tiešās un netiešās ietekmes uz vidi ilgtermiņā, un iekļaujot gan piesārņojuma kontroles, gan resursu pārvaldības elementus.

64. Lielākajā daļā uzņēmumu iekšējās kontroles sistēma ir nepieciešama, lai pārvaldītu uzņēmuma darbības. Šīs sistēmas videi veltītā daļa var būt ietverta tādos elementos kā mērķi rādītāju uzlabošanā un regulārs attīstības monitorings šo mērķu sasniegšanā.

65. Informācija par uzņēmumu darbībām un to attiecībām ar apakšuzņēmumiem un piegādātājiem, kā arī par to kopīgo ietekmi uz vidi ir svarīgs līdzeklis sabiedrības pašārvības veidošanā. Visefektīvāk šis līdzeklis darbojas tad, ja informācija tiek sniegta pārredzami un ja tā veicina aktīvas konsultācijas ar tādām iesaistītajām pusēm kā darbinieki, patērētāji, piegādātāji, līgumslēdzēji, vietējās kopienas, kā arī ar sabiedrība kopumā, lai sekmētu ilgtermiņa pašārvību un izpratni par abpusēji interesējošiem vides jautājumiem. Ziņošana un komunikācija ir īpaši piemērota gadījumos, kas vides

vērtība reģionālā, nacionālā vai starptautiskā kontekstā ir aplūkota nepietiekami vai arī tā ir apdraudēta; noderīgas atsauces sniedz tādi ziņošanas standarti tādi kā *Global Reporting Initiative*.

66. Sniedzot precīzu informāciju par saviem produktiem, uzņēmumiem ir vairākas iespējas, piemēram, izvēloties brīvprātīgas marķēšanas vai sertifikācijas programmas. Izmantojot šos instrumentus, uzņēmumiem jāņem vērā savas sociālās un ekonomiskās sekas uz attīstības valstīm un esošos starptautiski atzītos standartos.

67. Normāla uzņēmējdarbība var ietvert potenciālas ietekmes uz vidi *ex ante* novērtējumu saistībā ar uzņēmuma darbībām. Uzņēmumi bieži veic attiecīgus ietekmes uz vidi novērtējumus, pat ja tiesību akti to neparedz. Uzņēmuma veiktais ietekmes uz vidi novērtējums var saturēt plašu un tālejošu redzējumu par uzņēmuma darbību, kā arī par apakšuzņēmumu un piegādātāju darbību potenciālajām ietekmēm, risinot būtiskās ietekmes un apstiprinot alternatīvus un sekas mazinošus pasākumus, lai izvairītos no negatīvām ietekmēm vai lai tās izlabotu. Vadlīnijas arī atzīst, ka multinacionālajiem uzņēmumiem ir noteikti atbildības produkta dzīves cikla pārējos etapos.

68. Valstis, kuras ir pievienojušās vadlīnijām, jau ir pieņēmušas vairākus instrumentus, tostarp Riodežaneiro deklarācijas par vidi un attīstību 15. principu, kurš deklarē „piesardzīgu pieeju”. Neviens no šiem instrumentiem nav skaidri adresēts uzņēmumiem, lai gan uzņēmumu ieguldījumi ir ietverti tajos visos.

69. Vadlīniju vadmotīvs ir tas, ka uzņēmumiem ir jārikojas pēc iespējas ātrāk un proaktīvi, lai izvairītos, piemēram, no nopietniem vai neatgriezeniskiem kaitējumiem videi, kas var rasties to rīcības rezultātā. Taču fakts, ka vadlīnijas ir adresētas uzņēmumiem, nozīmē to, ka neviens no esošajiem instrumentiem pilnībā neatbilst šo ieteikumu formulēšanai. Tādējādi vadlīnijas iezīmē, bet ne pilnībā atbilst esošajiem instrumentiem.

70. Vadlīnijas nav paredzētas tam, lai esošajiem instrumentiem sniegtu citādākus skaidrojumus vai no valdību puses tiktu radītas jaunas saistības vai precedentii – tās ir paredzētas tikai tam, lai rekomendētu, kā uzņēmumu līmenī ir ieviešama piesardzības pieeja. Ņemot vērā šī procesa agrīno posmu, tiek atzīts, ka ir nepieciešams zināms elastīgums tā pielietošanā, balstoties uz konkrētu kontekstu, kurā tas tiek īstenots. Tāpat valdībām tiek ieteikts noteikt pamata regulējumu šajā jomā un uzņemties saistības periodiski konsultēties ar iesaistītajām pusēm par vispiemērotākajiem risinājumiem.

71. Vadlīnijas arī aicina uzņēmumus strādāt pie tā, lai paaugstinātu ekoloģisko raksturlielumu līmeni visos tā darbības sektoros, pat ja esošā prakse valstīs, kurās tie darbojas, formāli to nepieprasa. Šajā sakarā uzņēmumiem ir jāreķinās ar sociālām un ekonomiskām sekām attīstības valstīs.

72. Piemēram, multinacionālajiem uzņēmumiem bieži ir piekļuve esošām un inovatīvām tehnoloģijām vai darba procedūrām, kuru pielietošana palīdzētu paaugstināt kopējos ekoloģiskos raksturlielumus. Multinacionālie uzņēmumi bieži tiek uzskatīti par līderiem savās attiecīgajās jomās, tāpēc nedrīkst nepievērst uzmanību potenciālam „paraugefektam” uz citiem uzņēmumiem. Nodrošinot to, ka pieejamo un inovatīvo tehnoloģiju un prakšu izmantošana sniedz labumu to valstu ekoloģijai, kurās multinacionālie uzņēmumi darbojas, tiek panākts būtisks atbalsts multinacionālajiem ieguldījumiem kopumā.

73. Būtiska nozīme uzņēmumiem ir darbinieku apmācībā un sagatavošanā attiecībā uz ekoloģijas jautājumiem. Uzņēmumi tiek aicināti ievērot šo pienākumu, it īpaši jomās, kas ir tieši saistītas ar cilvēka veselību un drošību.

VII. Kukuļošanas, kukuļu pieprasīšana un izspiešanas apkarošana

Uzņēmumi tieši vai netieši nepiedāvā, nesola, nedod vai nepieprasa kukuli vai citu nepamatotu priekšrocību, lai iegūtu vai saglabātu uzņēmējdarbības vai citas nepiemērotas priekšrocības. Tāpat uzņēmumi pretojas pret kukuļu pieprasīšanu un izspiešanu. It īpaši uzņēmumi:

1. Nepiedāvā, nesola vai nedod nepamatotas finanšu vai citas priekšrocības valsts ierēdņiem vai darījuma partneru darbiniekiem. Tāpat uzņēmumi neprasa, nepiekrīt vai nepieņem nepamatotas finanšu vai citas priekšrocības no valsts ierēdņiem vai darījuma partneru darbiniekiem. Uzņēmumi neizmanto trešās puses tādas kā aģentus un citus starpniekus, konsultantus, pārstāvjus, izplatītājus, konsorcijus, līgumslēdzējus un piegādātājus un kopuzņēmumu partnerus nepamatotu finanšu vai citu priekšrocību nodošanai valsts ierēdņiem vai darījuma partneru darbiniekiem vai to radniekiem vai kolēģiem.

2. Izstrādā un pieņem atbilstošas iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmas vai pasākumus, lai novērstu un atklātu kukuļošanu, kura izveidojusies risku novērtēšanas procesā, vērtējot uzņēmuma individuālie apstākļus, it īpaši kukuļošanas riskus, ar kuriem saskaras uzņēmums (tādus kā uzņēmuma ģeogrāfiskā atrašanās vieta un ražošanas nozare). Šīs iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmas vai pasākumi ietver finanšu un grāmatvedības procedūru sistēmu, kas ir pamatoti izstrādāta, lai nodrošinātu godīgumu un precizitāti reģistros, dokumentos un pārskatos, lai nodrošinātu, ka tos nevar izmantot kukuļošanai vai kukuļošanas slēpšanai. Šādi individuāli apstākļi un kukuļošanas riski regulāri būtu jāpārskata un jāpārvērtē, lai garantētu, ka uzņēmumu iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmas vai pasākumi ir pieņemti un turpina būt spēkā, un lai mazinātu uzņēmumu risku iesaistīties kukuļošanā, kukuļa pieprasīšanā un izspiešanā.

3. Uzņēmuma iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmās vai pasākumos aizliedz vai apkaro nelielus maksājumus formalitāšu vienkāršošanai, kas ir vispārēji pretlikumīga rīcība valstīs, kurās šādi maksājumi tiek veikti, un, ja šādi maksājumi tiek veikti, tie precīzi ir jāfiksē grāmatvedības un finanšu dokumentos.

4. Ņemot vērā konkrētus kukuļošanas riskus, ar kuriem uzņēmums saskaras, nodrošina pienācīgi dokumentētu labu pārvaldību attiecībā uz darba ņēmēju pieņemšanu darbā un aģentu atbilstošu un regulāru uzraudzību, kā arī uz to, vai aģentu atalgojums ir atbilstošs un maksājami tiek veikti vienīgi par pamatotiem pakalpojumiem. Ja nepieciešams, ir jāglabā un saskaņā ar piemērojamām prasībām par informācijas atklāšanu jādara zināms kompetentām iestādēm aģentu saraksts, kuri ir iesaistīti darījumos ar valsts institūcijām un valstij piederošiem uzņēmumiem.

5. Uzlabo savas darbības pārredzamību cīņā pret kukuļošanu, kukuļu pieprasīšanu un izspiešanu. Pasākumi var ietvert publisku apņemšanos vērsties pret kukuļošanu, kukuļu pieprasīšanu un izspiešanu, kā arī informēšanu par vadības sistēmām un iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmām vai pasākumiem, kurus uzņēmums ir pieņēmis, lai varētu izpildīt šīs saistības. Uzņēmumiem ir arī jāveicina atklātība un dialogs ar sabiedrību, lai sekmētu tās izpratni un veicinātu sadarbību cīņā pret kukuļošanu, kukuļu pieprasīšanu un izspiešanu.

6. Palielina darbinieku izpratni par uzņēmuma nostādnēm un iekšējām kontroles, ētikas un atbilstības programmām vai pasākumiem pret kukuļošanu, kukuļu

pieprasīšanu un izspiešanu un minēto programmu vai pasākumu ievērošanu, izplatot atbilstošu politiku, programmas vai pasākumus, kā arī izmantojot apmācības programmas un disciplinārās procedūras.

7. Neveic pretlikumīgus maksājumus valsts amatu kandidātiem vai politiskām partijām, vai citām politiskām organizācijām. Politiskiem maksājumiem ir pilnīgā jāatbilst valsts noteiktajām prasībām par informācijas atklāšanu, un par tām ir jāziņo augstāka līmeņa vadībai.

Komentārs par kukuļošanas, kukuļu pieprasīšanas un izspiešanas apkarošanu.

74. Kukuļošana un korupcija ir traumējošas demokrātiskām institūcijām un korporāciju pārvaldībai. Tās kavē ieguldījumu veikšanu un kropļo starptautiskās konkurences apstākļus. It sevišķi, naudas līdzekļu novirzīšana, izmantojot kukuļošanas prakses, grauj pilsoņu mēģinājumus sasniegt augstākus ekonomiskās, sociālās un ekoloģiskās labklājības līmeņus, un tas kavē centienus samazināt nabadzību. Uzņēmumiem ir jāspēj būtiska nozīme šādu pretlikumīgu prakšu apkarošanā.

75. Galvenie koncepti cīņā pret kukuļošanu, kukuļu pieprasīšanu un izspiešanu kā valsts, tā privātajos sektoros ir pamatotība, godīgums un pārredzamība. Uzņēmējdarbības kopienai, nevalstiskām organizācijām, valdībām un starpvaldību organizācijām ir jāsadarbojas, lai stiprinātu sabiedrības atbalstu pretkorupcijas pasākumiem un uzlabotu pārredzamību, kā arī lai veicinātu sabiedrības izpratni par korupcijas un kukuļošanas problēmām. Atbilstošas korporatīvās pārvaldības prakses pieņemšana arī ir būtisks elements ētikas kultūras stiprināšanai uzņēmuma ietvaros.

76. 1999. gada 15. februārī spēkā stājās Konvencija par ārvalstu valsts amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskos komerciālos darījumos (Konvencija pret kukuļošanu). Šī konvencija pret kukuļošanu kopā ar 2009. gada ieteikumu tālākai ārvalstu valsts amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskos komerciālos darījumos (2009. gada ieteikums pret kukuļošanu), 2008. gada ieteikumu nodokļu pasākumiem tālākai ārvalstu valsts amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskos komerciālos darījumos un 2006. gada ieteikumu par kukuļošanu un oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem ir OECD galvenie instrumenti cīņā pret kukuļos piedāvājošo pusi kukuļošanas darījumos. To mērķis ir novērst kukuļu „piegādi” ārvalstu valsts amatpersonām, katrai valstij uzņemoties atbildību par tās uzņēmumu rīcību un tās jurisdikcijā notiekošo.⁶ Stingras un sistemātiskas uzraudzības

⁶ Konvencijā „kukulis” ir definēts kā „...nepamatotu finanšu vai citu priekšrocību piedāvājums, solījums vai došana, tiešā veidā vai izmantojot starpniekus, ārvalstu valsts amatpersonai, to nodošana minētajai amatpersonai vai trešai pusei, lai attiecīgā amatpersona rīkotos vai atturētos rīkoties saskaņā ar amata pienākumiem, lai iegūtu vai kavētu darījumu vai citu neatbilstošu labumu starptautiskas uzņēmējdarbības veikšanā”. Konvencijas komentāros (9. paragrāfā) tiek paskaidrots, ka „nelieli maksājumi formalitāšu atvieglošanai” neveido maksājumus, kas tiek veikti „lai iegūtu vai kavētu darījumu vai citu neatbilstošu labumu” 1. paragrāfa izpratnē un attiecīgi arī nav pārkāpums. Šādi maksājumi, kurus veic dažās valstīs, lai pamudinātu valsts amatpersonas pildīt savus pienākumus, tādus kā licenču un atļauju izsniegšana, ir vispārēji pretlikumīga attiecīgajā ārvalstī. Citas valstis var vērsties un tām būtu jāvēršas pret šo postošo fenomenu, izmantojot tādus līdzekļus kā labas pārvaldības programmu atbalsts...”

programma par Konvencijas pret kukuļošanu ieviešanas mehānismiem ir izveidota, lai veicinātu šo instrumentu ieviešanu pilnā mērā.

77. 2009. gada ieteikums pret kukuļošanu īpaši iesaka valdībām aicināt uzņēmumus izstrādāt un pieņemt atbilstošas iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmas vai pasākumus ārvalstu amatpersonu kukuļošanas novēršanai un nodarījuma fiksēšanai, ievērojot Labas prakses rekomendācijas iekšējai kontrolei, ētikai un atbilstībai, kas 2009. gada ieteikumā pret kukuļošanu ir iekļautas II. pielikumā. Labas prakses rekomendācijas ir adresētas uzņēmumiem, kā arī komerciālām organizācijām un profesionālām asociācijām, un tās akcentē labas prakses nozīmi uzņēmumu iekšējās kontroles, ētikas un atbilstības programmu vai pasākumu efektivitātes nodrošināšanai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas novēršanā un pieķeršanā.

78. Izstrādāt un ieviest efektīvas pret kukuļošanu vērstas politikas uzņēmumiem palīdz arī privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas.

79. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija (UNCAC), kura stājās spēkā 2005. gada 14. decembrī, izvirza plaša spektra standartus, pasākumus un noteikumus korupcijas apkarošanai. Saskaņā ar UNCAC valstu pusēm ir jāaizliedz amatpersonām pieņemt kukuļus, bet uzņēmumiem dot kukuļus vietējām valsts amatpersonām, kā arī ārvalstu valsts amatpersonām un sabiedrisko starptautisko organizāciju amatpersonām, un jāapsver nepieļaut privātpersonu veiktu privātpersonu kukuļošanu. UNCAC un Pretkorupcijas konvencija savstarpēji atbalsta un papildina cita citu.

80. Vēršanās pie potenciālo kukuļņēmējiem labas pārvaldības praksē ir būtisks elements, lai novērstu to, ka no uzņēmumiem pieprasa kukuļu maksājumus. Uzņēmumi var atbalstīt kolektīvas rīcības iniciatīvas pret kukuļu pieprasīšanu un izspiešanu. Gan vietējām valdībām, gan saņēmējvaldībām būtu jāsniedz atbalsts uzņēmumiem, kuri ir sadūrušies ar kukuļu pieprasīšanas un izspiešanas gadījumiem. 2009. gada ieteikuma pret kukuļošanu I. pielikumā *Good Practice Guidance on Specific Articles of the Convention* ir teikts, ka Konvencija pret kukuļošanu ir jāievieš, neparedzot aizstāvību vai izņēmumus gadījumos, ja kukuli pieprasa ārvalstu valsts amatpersona. Turklāt UNCAC prasa, lai pret pašmāju valsts amatpersonām, kuras pieprasa kukuļus, tiktu piemērota kriminālatbildība.

VIII. Patērētāju intereses

Sadarbojoties ar patērētājiem, uzņēmumiem ir jārīkojas saskaņā ar taisnīgas uzņēmējdarbības, mārketinga un reklāmas praksi un jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu sniegto preču vai pakalpojumu kvalitāti un drošumu. It īpaši tiem ir:

1. jānodrošina sniegto preču un pakalpojumu atbilstību visiem saskaņotajiem vai likumā noteiktajiem standartiem attiecībā uz patērētāju veselību un drošību, tostarp uz tiem standartiem, kuri attiecas uz veselības brīdinājumiem un informāciju par drošību;
2. jāsniedz precīza, pierādāma un skaidra informācija, ar ko patērētājiem pietiek, lai viņi spētu pieņemt atbilstošus lēmumus, tostarp informāciju par preču un pakalpojumu cenām un, ja nepieciešams, par to saturu, lietošanas drošību, vides faktoriem,

ekspluatāciju, uzglabāšanu un iznīcināšanu. Ja iespējams, šī informācija jāsniedz tādā veidā, lai patērētājiem atvieglotu produktu salīdzināšanu;

3. jānodrošina patērētājiem piekļuve atklātam, viegli izmantojamam, savlaicīgam un efektīvam beztiesas strīdu risināšanas un kompensēšanas mehānismam bez nevajadzīgām izmaksām vai apgrūtinājumiem;

4. nesniegt informāciju vai to nenoklusēt, kā arī neiesaistīties citās darbībās, kas ir maldinošas, krāpnieciskas vai negodīgas;

5. jāsniedz atbalsts centieniem sekmēt patērētāju izglītošanu jomās, kas ir saistītas ar to uzņēmējdarbību, lai cita starpā uzlabot patērētāju spēju: i) pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus, tostarp par kompleksām precēm, pakalpojumiem un tirgu, ii) labāk izprast lēmumu ekonomisko, ekoloģisko un sociālo ietekmi un iii) atbalstīt ilgtspējīgu patēriņu;

6. jāievēro patērētāju privātums un jāveic nepieciešamie pasākumi iegūto, uzglabāto, apstrādāto vai izplatīto personas datu drošības nodrošināšanai;

7. pilnā mērā jāsadarbojas ar valsts varas iestādēm, lai novērstu vai apkarotu maldinošas mārketinga prakses (tostarp maldinošu reklāmu un komercviltojumus) un likvidētu vai novērstu nopietnu sabiedrības veselības un drošības vai vides apdraudējumu, ko rada preču vai pakalpojumu patēriņš, izmantošana vai iznīcināšana.

8. ieviešot iepriekš minētos principus, jāņem vērā i) neaizsargātu un nelabvēlīgā stāvoklī esošus patērētājus un ii) konkrētas problēmas, ko patērētājiem var izraisīt e-komercija.

Komentārs par patērētāju interesēm

81. OECD vadlīniju multinacionālajiem uzņēmumiem nodaļā par patērētāju interesēm ir izmantots OECD Komitejas par patērētāju politiku un Komitejas par finanšu tirgiem darbs, kā arī citu starptautisko organizāciju, tostarp Starptautiskā Tirdzniecības palātas, Starptautiskās standartizācijas organizācijas un Apvienoto Nāciju Organizācijas (t.i., ANO vadlīnijas par patērētāju politika, ar paplašinājumu 1999. gadā) darbs.

82. Nodaļa atzīst, ka patērētāju interešu un radniecīgu interešu apmierināšana veido pamatu veiksmīgai uzņēmuma darbībai. Tā atzīst arī to, ka laika gaitā patērētāju pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem ir piedzīvojis ievērojamas pārmaiņas. Regulatīvās reformas, atvērtāki pasaules tirgi, jaunu tehnoloģiju izstrāde un patērētāju pakalpojumu izaugsme ir bijuši šo izmaiņu galvenie veicinošie faktori, nodrošinot patērētājiem plašāku izvēli un citus labumus, kas izriet no atvērtākas konkurences. Tai pat laikā pārmaiņu temps un daudzu tirgo arvien lielākā komplicētībā ir sarežģījusi patērētājiem izvēli un piekļuvi precēm un pakalpojumiem. Turklāt patērētāju demogrāfija laika gaitā arī ir mainījusies. Bērni arvien vairāk kļūst par būtisku spēku tirgū, kā arī pieaug gados vecāku pieaugušo skaits. Kaut gan patērētāji kopumā kļūst izglītotāki, daudziem joprojām trūkst rēķināšanas un rakstīšanas iemaņu, kas ir nepieciešamas mūsdienu sarežģītajā, informatīvi piesātinātajā tirgū. Turklāt daudzus patērētājus arvien vairāk interesē informācija par uzņēmuma stāvokli un rīcību plašā ekonomikas, sociālo un ekoloģijas jautājumu sfērā, kas tiek ņemta vērā, izvēloties preces un pakalpojumus.

83. Ievads aicina uzņēmumus piemērot taisnīgas uzņēmējdarbības, mārketinga un reklāmas prakses un nodrošināt sniegto produktu kvalitāti un drošumu. Šie principi attiecas gan uz precēm, gan pakalpojumiem.

84. 1. paragrāfs uzsver to, cik svarīgi ir uzņēmumiem stingri ievērot veselības un drošības standartus un cik svarīgi, lai uzņēmumi sniegtu patērētājiem adekvātu informāciju par savu produktu ietekmi uz veselību un drošību.

85. 2. paragrāfs skar informācijas atklāšanu. Tas aicina uzņēmumus sniegt tādu informāciju, kas būtu pietiekama, lai patērētājs varētu pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus. Tas ietver informāciju par finanšu riskiem saistībā ar produktiem, ja iespējams. Turklāt dažos gadījumos uzņēmumiem ir izvirzīta tiesiska prasība sniegt informāciju tā, lai patērētājiem būtu iespēja veikt preču un pakalpojumu tiešu salīdzināšanu (piemēram, vienības izcenojums). Tieša tiesiska regulējuma neesamības gadījumā, apkalpojot patērētājus, uzņēmumi tiek aicināti sniegt informāciju tā, lai tiktu atvieglota preču un pakalpojumu salīdzināšana un patērētāji varētu viegli noteikt produkta galīgo cenu. Jāpiebilst, ka tas, kas tiek uzskatīts par „pietiekamu”, laika gaitā var mainīties, un uzņēmumiem būtu jāreaģē uz šīm izmaiņām. Jebkādas uzņēmumu paustus apgalvojumus attiecībā uz produktiem un vidi ir jāpamato ar attiecīgiem pierādījumiem un, ja iespējams, ar atbilstīgiem testiem. Ņemot vērā patērētāju pieaugošo interesi par vides jautājumiem un ilgtspējīgu patēriņu, ja iespējams, jāsniedz informāciju par produktu vides faktoriem. Tas var ietvert informāciju par enerģijas efektivitāti un produktu pārstrādājamības pakāpi un, pārtikas produktu gadījumā, informāciju par piemērotām lauksaimniecības metodēm.

86. Pieņemot lēmumus par pirkumiem, patērētāji arvien vairāk ņem uzņēmuma komercdarbības norisi. Tāpēc uzņēmumi tiek aicināti publiskot informāciju par iniciatīvām, kuras tie izmanto, lai savā uzņēmējdarbībā iestrādātu rūpes par sociālajiem un ekoloģijas jautājumiem un citādi atbalstītu ilgtspējīgu patēriņu. Šajā sakarā svarīga ir vadlīniju III. nodaļa par informācijas atklāšanu. Tajā uzņēmumi tiek aicināti darīt sabiedrībai zināmus paziņojumus par vērtību vai paziņojumus par uzņēmuma vadīšanu, tostarp informāciju par uzņēmuma sociālajām, ētikas un vides nostādnēm un citiem vadības kodeksiem, ko uzņēmums atbalsta. Uzņēmumi tiek aicināti sniegt šo informāciju vienkāršā valodā un patērētājiem pievilcīgā formātā. Tiek atbalstīts tādu uzņēmumu pieaugums, kuri sniedz ziņojumus šajās jomā un veic patērētāju informēšanu.

87. 3. paragrāfs atspoguļo valodu, kas ir izmantota 2007. gada Padomes ieteikumā par patērētāju strīdu izšķiršanu un tiesisko aizsardzību. Šis ieteikums nosaka pamatprincipus efektīvas pieejas izstrādei patērētāju sūdzību izskatīšanā, tostarp rīcības, ko šajā sakarā var veikt nozare. Tiek piebilsts, ka daudzu uzņēmumu ieviestie mehānismi patērētāju strīdu risināšanai ir palīdzējuši vairot patērētāju paļāvību un apmierinātību. Salīdzinot ar tiesiskām darbībām, kas var būt dārgas, sarežģītas un ilgstošas visām iesaistītajām pusēm, šie mehānismi var sniegt vieglāk izmantojamus risinājumus sūdzību izskatīšanai. Taču, lai šie beztiesas mehānismi būtu efektīvi, patērētājiem ir jābūt informētiem par to esamību un jāsaņem rekomendāciju atbalsts attiecībā uz sūdzību iesniegšanas kārtību, it īpaši, ja pretenzijas ietver starpvalstu vai daudzdimensionālus darījumus.

88. 4. paragrāfs skar maldinošas, melīgas, krāpnieciskas un citas negodīgas komercprakses. Šādas prakses var izkropļot tirgu gan uz patērētāju, gan atbildīgu uzņēmumu rēķina, un no tā būtu jāizvairās.

89. 5. paragrāfs attiecas uz patērētāju izglītošanu, kam līdz ar daudzu tirgu un produktu pieaugošo komplicētību tiek pievērsta arvien lielāka nozīme. Valdības, patērētāju organizācijas un daudzi uzņēmumi ir atzinuši, ka šī ir kopīga atbildība un

ka tie var spēlēt būtisku loma šajā sakarā. Grūtības, ko patērētāji ir pieredzējuši kompleksu produktu novērtēšanā finanšu un citās jomās, akcentē to, ka iesaistītajām pusēm ir jāstrādā kopā, lai veicinātu izglītošanu ar mērķi uzlabot patērētāju spēju pieņemt lēmumus.

90. 6. paragrāfs skar personas datus. Daļēji pateicoties internetam un tehnoloģiju progresam, uzņēmumi arvien vairāk ievāc un izmanto personu datus, un tas, savukārt, ir akcentējis būtisku nepieciešamību aizsargāt personu datus pret patērētāju privātuma pārkāpumiem, tostarp pret drošības pārkāpumiem.

91. 7. paragrāfs uzsver uzņēmumu un valsts varas iestāžu sadarbības nozīmību maldinošu mārketinga prakšu efektīvākai novēršanai un apkarošanai. Tāpat sadarbība tiek veicināta, lai mazinātu vai novērstu apdraudējumu sabiedrības veselībai un drošībai, kā arī videi. Tas ietver apdraudējumu saistībā ar preču iznīcināšanu, kā arī ar to patēriņu un izmantošanu. Paragrāfs atspoguļo to, cik svarīgi ir ņemt vērā produktu visu dzīves ciklu.

92. 8. paragrāfs aicina uzņēmumus, pārdodot preces un pakalpojumus, rēķināties ar neaizsargātu patērētāju un patērētāju ar invaliditāti situācijām. „Patērētāji ar invaliditāti” vai „neaizsargāti patērētāji” attiecas uz noteiktiem patērētājiem vai patērētāju kategorijām, kuri savu personisko īpašību vai apstākļu (vecuma, garīga vai fiziska stāvokļa, izglītības, ienākumu, valodas vai attālās atrašanās vietas) dēļ var saskarties ar zināmiem sarežģījumiem funkcionēt mūsdienu ar informāciju piesātinātajos, globalizētajos tirgos. Šis paragrāfs akcentē arī mobilo un citu e-komercijas formu arvien pieaugošo nozīmību pasaules tirgos. Būtiski un arvien lielāki ir ieguvumi no šāda veida komercijas. Valdības ir veltījušas daudz laika, pētīdamas veidus, kā nodrošināt, lai patērētāji saņemtu pārredzamu un efektīvu aizsardzību, kas e-komercijas gadījumā nav mazāka par aizsardzības līmeni, kas tiek piemērots komercijas tradicionālākās formās.

IX. Zinātne un tehnoloģija

Uzņēmumiem ir:

1. jācenšas nodrošināt, ka to darbība atbilst to valstu tehnoloģijas un zinātnes politikām un plāniem, kurās tie darbojas un attiecīgi sniedz ieguldījumu vietējās un nacionālās inovatīvās veiktspējas attīstībai;
2. jāpieņem, ja tas atbilst uzņēmuma uzņēmējdarbības virzienam, prakse, kas atļauj tehnoloģiju un *know-how* pārnesi un strauju izplatīšanu, pienācīgu uzmanību pievēršot intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai;
3. ja nepieciešams, jāsekmē zinātnes un tehnoloģijas attīstība uzņēmējvalstīs, lai risinātu vietējā tirgus vajadzības, kā arī nodarbinātu uzņēmējvalsts personālu ar tehnoloģiju un zinātnei saistītā darbā un rosinātu viņu apmācību, ievērojot to komerciālās vajadzības.
4. izdodot licences par intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu vai citādā veidā veicot tehnoloģiju pārnesi, jānodrošina saprātīgi noteikumi un nosacījumi, kas veicinātu uzņēmējvalsts ilgtermiņa attīstības iespējas;

5. ja tas atbilst komerciālajiem mērķiem, jāveido sadarbība ar vietējām universitātēm, valsts pētniecības institūcijām, kā arī jāpiedalās kopējos pētniecības projektos ar vietējo nozari vai nozaru asociācijām.

Komentārs par zinātņi un tehnoloģiju.

93. Uz zināšanām balstītā un globalizētā ekonomikā, kurā valstu robežas zaudē nozīmi, pat maziem un uz vietējo tirgu orientētiem uzņēmumiem piekļuve tehnoloģijām un tehnoloģiskajām kompetencēm, kā arī spēja tās izmantot ir būtisks faktors uzņēmuma darbības uzlabošanai. Šāda piekļuve arī ir svarīga visu ekonomiku aptveroša tehnoloģiskā progresa seku, tostarp produktivitātes pieauguma un darba radīšanas ilgtspējīgas attīstības kontekstā, izprašanai. Multinacionālie uzņēmumi ir galvenie tehnoloģiju „pārnesēji” starp valstīm. Tie sekmē nacionālo novatorisko veikspēju savās saņēmējvalstīs, radot, izplatot un pat dodot iespēju izmantot jaunas tehnoloģijas vietējiem uzņēmumiem un institūcijām. Multinacionālo uzņēmumu darbība pētniecības un izstrādes jomā, ja ir labā savienībā ar nacionālo inovāciju sistēmu, var palīdzēt uzlabot uzņēmējvalstu ekonomisko un sociālo attīstību. Savukārt dinamiskas inovāciju sistēmas izstrāde uzņēmējvalstī paplašina multinacionālo uzņēmumu komerciālās iespējas.

94. Šīs nodaļas mērķis ekonomikas iespējamības, konkurētspējas un citu apsvērumu ietvaros ir sekmēt multinacionālo uzņēmumu veikta pētniecības un izstrādes darba rezultātu izplatīšanu valstīs, kurās tie strādā, tādējādi sekmējot uzņēmējvalstu inovatīvo veikspēju. Šajā sakarā sekmējošu tehnoloģiju izplatīšana var ietvert inovatīvus produktus, komercializāciju, inovāciju procesu licencēšanu, zinātnes un tehnoloģijas personāla algošanu un apmācību, kā arī pētniecības un izstrādes kooperatīvo uzņēmumu izveidi. Pārdodot vai licencējot tehnoloģijas, saprātīgiem jābūt ne tikai noteikumiem un nosacījumiem, par kuriem ir panākta vienošanās, bet multinacionālajiem uzņēmumiem būtu jāņem vērā arī tehnoloģiju ietekme uz ilgtermiņa attīstību, vidi un citiem faktoriem pašmāju valstī un uzņēmējvalstij. Savās darbībās multinacionālie uzņēmumi var ieviest un uzlabot filiāļu un apakšuzņēmumu inovatīvo veikspēju. Turklāt multinacionālie uzņēmumi var pievērst uzmanību vietējās zinātniskās un tehnoloģiskās infrastruktūras – gan fiziskās, gan institucionālās – nozīmībai. Šai sakarā multinacionālie uzņēmumi var lietderīgi veicināt uzņēmējvalstu valdību politikas satvara veidošanu, kas sekmē dinamisku inovāciju sistēmu izstrādi.

X. Konkurence

Uzņēmumiem ir:

1. Jāveic darbības, ievērojot piemērojamus konkurences likumus un regulējumus, ņemot vērā visu jurisdikciju, kurās šīm darbībām var būt pret konkurenci vērstas sekas, konkurences likumus.

2. Jāatturas no iesaistīšanās pret konkurenci vērstos nolīgumos vai šādu nolīgumu izpildē konkurentu starpā, tostarp nolīgumos par:

a) cenu saskaņošanu;

b) cenu piedāvājumu, par kuriem jau iepriekš panākta vienošanās (tenderi ar iepriekš sarunātām cenām), iesniegšanu;

c) izlaides ierobežojumu vai kvotu noteikšanu; vai

d) tirgus kopīgu izmaiņu vai sadali, savā starpā sadalot patērētājus, piegādātājus, teritorijas vai komercdarbības virzienus.

3. Jāsadarbojas ar konkurences izmeklēšanās iestādēm, ievērojot piemērojamus likumus un atbilstošus drošības pasākumus, sniedzot, cik vien praktiski tas ir iespējams, tūlītējas un pilnīgas atbildes uz informācijas pieprasījumiem un apsverot pieejamu instrumentu izmantošanu, tādu kā atteikšanās no konfidencialitātes, ja iespējams, lai veicinātu efektīvu un kvalitatīvu sadarbību izmeklēšanas institūciju starpā.

4. Regulāri jāveicina darbinieku izpratne par visu piemērojamo konkurences likumu un regulu ievērošanas svarīgumu, un, jo īpaši, jāveic uzņēmuma vadības apmācību par konkurences jautājumiem.

Komentārs par konkurenci

95. Šie ieteikumi akcentē konkurences likumu un regulējumu nozīmību efektīvā pašmāju un starptautisko tirgu darbībā, kā arī kārtējo reizi apstiprina likumu un regulējumu ievērošanas nozīmību vietējo un multinacionālo uzņēmumu darbībā. Šie ieteikumi mēģina panākt visu uzņēmumu informētību par konkurences likumu, tiesību aizsardzības līdzekļu un sankciju mērķi, kā arī par sadarbības apjomu starp kompetentajām iestādēm. Termins „konkurences likums” tiek lietots attiecībā uz likumiem, tostarp „prettrestu un „pretmonopolu” likumiem, kuri aizliedz: a) pret konkurenci vērstus nolīgumus; b) tirgus varas vai dominances ļaunprātīgu izmantošanu; c) tirgus varu vai dominances iegūšanu, izmantojot citus līdzekļus, nevis efektīvu sniegumu; vai d) ievērojamu konkurences mazināšanu vai ievērojamu efektīvas konkurences kavēšanu, veicot uzņēmumu apvienošanu vai iegādi.

96. Kopumā konkurences likumi un politiskas aizliedz: a) vissmagākā pārkāpuma karteļus, b) citus pret konkurenci vērtus nolīgumus, c) pret konkurenci vērstu uzņēmuma vadīšanu, kura izmanto vai izvērs dominējošu stāvokli tirgū vai tirgus spēju un d) pret konkurenci vērstu uzņēmumu apvienošanu un iegādi. Saskaņā ar OECD Padomes 1998. gada ieteikumu attiecībā uz efektīvu rīcību pret vissmagākā pārkāpuma karteļiem, C(98)35/FINAL, a) apakšpunktā norādītie nolīgumi, kas vērsti

uz konkurences novēršanu, veidot vismagākā pārkāpuma karteļus, bet ieteikums ietver dalībvalstu tiesības aktu atšķirības, tostarp atšķirības leģitīmos atvieglojumos un nosacījumos, kas pieļauj izņēmumus vai pilnvarojumu darbībai, kas citādi var būt aizliegta. Šajās vadlīnijās iekļautās rekomendācijas neparedz, ka uzņēmumiem ir jāatsakās no šādiem likumīgi pieejamiem atvieglojumiem vai nosacījumiem. Apakšodaļu b) un c) kategorijas ir vispārīgākas, jo šāda veida nolīgumu un vienpusējas rīcības sekas ir neskaidras, un nav vienprātības par to, kā ir izskatāma pret konkurenci vērsta rīcība.

97. Konkurences politikas mērķis ir sekmēt vispārēju labklājību un ekonomisku izaugsmi, attīstot tādus tirgus apstākļus, kuros preču un pakalpojumu raksturu, kvalitāti un cenu nosaka tirgus konkurence. Papildus priekšrocībām, ko gūst patērētāji, un attiecīgās jurisdikcijas ekonomika kopumā, šāda konkurences vide atbalsta uzņēmumus, kuri efektīvi reaģē uz klienta prasībām. Uzņēmumi var veicināt šo procesu, sniedzot informāciju un padomus, ja valdības ievēro tiesību aktus un nostādnes, kas var mazināt produktivitāti vai citādi mazināti tirgu konkurētspēju.

98. Uzņēmumiem jāapzinās, ka konkurences likumi joprojām tiek pilnveidoti un arvien biežāk šie likumi aizliedz rīcību, kas vērsta pret konkurenci, kura rodas sistēmas iekšienē, ja attiecīgā rīcība kaitīgi ietekmē vietējos patērētājus. Tomēr, pateicoties starpvalstu tirdzniecībai un ieguldījumiem, ir lielāka iespēja, ka vienā jurisdikcijā pret korupciju vērstai uzņēmējdarbībai citā jurisdikcijā var būt kaitīgas sekas. Tāpēc uzņēmumiem ir jāievēro gan tās valsts tiesiskais regulējums, kurā viņi darbojas, gan visu to valstu tiesību akti, kurās, iespējams, izjutīs viņu rīcības sekas.

99. Visbeidzot, uzņēmumiem būtu jāapzinās, ka konkurences uzraudzības iestādes arvien vairāk un nopietnāk sadarbojas, lai izmeklētu un atklātu pret konkurenci vērstas darbības. Šajā ziņā vispārēji skat.: *Recommendation of the Council Concerning Co-operation between Member Countries on Anticompetitive Practices Affecting International Trade*, C(95)130/FINAL; *Recommendation of the Council on Merger Review*, C(2005)34. Ja dažādu jurisdikciju konkurences iestādes pārbauda vienu un to pašu uzņēmējdarbību, uzņēmumu atbalstīta varas iestāžu sadarbība sekmē konsekventu un saprātīgu lēmumu pieņemšanu, kā arī pasākumus konkurences veicināšanai, vienlaikus ļaujot valdībām un uzņēmumiem ietaupīt izmaksas.

XI. Nodokļi

1. Ir svarīgi, lai uzņēmumi dotu ieguldījumu uzņēmējvalstu budžeta ieņēmumu sadaļā, veicot savlaicīgus nodokļu maksājumus. It īpaši, uzņēmumiem jāievēro to valstu nodokļu likumu un noteikumu burts un gars, kurās tie darbojas. Ievērot likuma garu nozīmē saskatīt un ievērot tiesisko regulējumu mērķus. No uzņēmumiem netiek prasīts veiktu lielākus maksājumus par summu, kas ir likumīgi paredzēta saskaņā ar tiesību aktu interpretāciju. Nodokļu saistību ievērošana nozīmē savlaicīgi sniegt attiecīgajām institūcijām informāciju, kas ir būtiska vai kuras sniegšana ir paredzēta ar likumu, lai pareizi noteiktu ar uzņēmuma darbību saistītos nodokļus un salīdzināmo cenu prakses ievērošanā piemērotu saprātīguma principu.

2. Uzņēmumiem ir jāizturas pret nodokļu pārvaldīšanu un pret nodokļu saistību ievērošanu kā pret svarīgiem uzraudzības un plašākas risku vadības sistēmas

elementiem. Jo īpaši, korporatīvajām valdēm jāpieņem nodokļu risku vadības stratēģijas, nodrošināt to, ka finanšu, regulējošie un reputācijas riski, kas saistīti ar nodokļiem, ir pilnībā identificēti un izvērtēti.

Komentārs par nodokļiem

100. Korporatīvā pilsoniskā nostāja nodokļu jomā nozīmē to, ka uzņēmumiem ir jāievēro nodokļu likumu un regulējumu burts un gars visās valstīs, kurās tie darbojas, kā arī jāsadarbības ar varas iestādēm un jāsniedz tām informāciju, kas ir būtiska vai ar likumu paredzēta. Uzņēmumam ir jāievēro nodokļu likumu un regulējumu burts un gars, ja minētais uzņēmumus veic saprātīgus pasākumus atbilstoši likumdevēja nolūkam un interpretē nodokļu likumus saskaņā ar šo nolūku, vienlaikus ievērojot pieņemto darba valodu un likumdošanas vēsturi. Darījumus nedrīkst veikt tā, lai nodokļu rezultāti būtu pretrunā darījuma pamatā esošajām ekonomiskajām sekām, izņemot gadījumus, ja specifiski tiesiski regulējumi ir izstrādāti šādu rezultātu gadījumiem. Šādā gadījumā uzņēmumam ir labticīgi jāuzskata, ka darījums ir veikts tā, ka tas sniedz uzņēmuma nodokļu rezultātu, kas nav pretrunā likumdevēja nolūkiem.

101. Nodokļu saistību ievērošana ietver arī sadarbību ar nodokļu iestādēm un informācijas sniegšanu, kas tām nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu un taisnīgu nodokļu likumu piemērošanu. Šāda sadarbība ietver savlaicīgu un pilnīgu atbildi uz kompetentas iestādes lūgumu sniegt informāciju saskaņā ar konvencijas par nodokļiem vai nolīguma par informācijas apmaiņu nosacījumiem. Taču šī apņemšanās sniegt informāciju nav neierobežota. Proti, vadlīnijas nodrošina saikni starp informāciju, kas ir jāsniedz, un tās būtiskumu piemērojamo nodokļu likumu ievērošanai. Ar to tiek atzīta nepieciešamība panākt līdzsvaru starp uzņēmējdarbībai uzlikto slogu, ievērojot piemērojamos nodokļu likumus, un nepieciešamību sniegt nodokļu iestādēm pilnīgu, savlaicīgu un precīzu informācija, kas ļautu tām piemērot nodokļu likumus.

102. Uzņēmumu apņemšanās sadarboties, darbības pārredzamība un nodokļu saistību ievērošana ir jāatspoguļo risku vadības sistēmās, struktūrās un politikās. Korporatīva juridiska formas uzņēmumos to valdes var dažādos veidos pārraudzīt nodokļu riskus. Piemēram, uzņēmumu valdes var proaktīvi izstrādāt attiecīgus nodokļu politikas principus, kā arī ieviest iekšējās nodokļu kontroles sistēmas, lai vadības rīcība saskanētu ar valdes viedokli attiecībā uz nodokļu risku. Valdei ir jābūt informētai par visiem potenciāli būtiskiem nodokļu riskiem, un ir jānosaka atbildības iekšējās nodokļu kontroles funkciju veikšanai un ziņošanai valdei. Visaptveroša riska vadības stratēģija, kas ietver nodokļus, ļauj uzņēmumam ne tikai rīkoties kā labam korporatīvajam pilsonim, bet arī efektīvi pārvaldīt nodokļu risku, kas var kalpot nozīmīgu finansiālu, regulējošu un reputācijas risku novēršanai uzņēmumā.

103. Multinacionāla uzņēmuma grupas loceklim vienā valstī var būt plašas ekonomiskas attiecības ar tās pašas multinacionāla uzņēmuma grupas locekļiem citās valstīs. Šādas attiecības var ietekmēt katras puses nodokļu maksāšanas saistības. Attiecīgi, nodokļu iestādēm var būt nepieciešama informācija no uzņēmumiem ārpus

to jurisdikcijas, lai tie spētu izvērtēt šādas attiecības un noteikt multinacionālā uzņēmuma grupas locekļa pienākumu maksāt nodokļus viņu jurisdikcijā. Turklāt informācija, kas jāsniedz, ir ierobežota tādā mērā, ciktāl tā ir būtiska vai ciktāl to prasa likums šo ekonomisko attiecību ierosinātajai izvērtēšanai, lai noteiktu multinacionālā uzņēmuma grupas locekļa pienākumu pareizai nodokļu nomaksai. Multinacionālajiem uzņēmumiem ir jāsadarbjas šādas informācijas sniegšanā.

104. Iekšējo cenu noteikšana ir īpaši būtisks jautājums korporatīvai pilsonībai un nodokļu nomaksai. Pasaules tirdzniecības un starpvalstu tiešo ieguldījumu (un multinacionālo uzņēmumu būtiskās lomas šādā tirdzniecībā un ieguldījumos) ievērojamais pieaugums nozīmē, ka iekšējo cenu noteikšana ir nozīmīgs multinacionālo uzņēmumu grupas locekļu nodokļu maksāšanas pienākuma noteikšanas faktors, jo tas būtiski ietekmē nodokļu bāzes sadali starp valstīm, kurās multinacionālais uzņēmums darbojas. Godīgas konkurences princips, kurš ir ietverts gan OECD nodokļu paraugkonvencijā, gan ANO divkāršas nodokļu piemērošanas starp attīstītajām un attīstības valstīm paraugkonvencijā ir starptautiski pieņemts standarts peļņas regulēšanai saistītu uzņēmumu starpā. Godīgas konkurences principa piemērošana novērš peļņas vai zaudējumu nepamatotu pārlīkšanu un samazina divkāršu nodokļu piemērošanas risku. Šī principa pienācīga piemērošana ir saistīta ar multinacionālo uzņēmumu pienākumu sadarboties ar nodokļu iestādēm un sniegt visu informāciju, kas ir būtiska vai ko prasa likums attiecībā uz iekšējo cenu noteikšanas metodi, kura ir pieņemta starptautiskiem darījumiem, kurus veic uzņēmumi vai to saistītā puse. Tiek atzīts, ka gan multinacionālajiem uzņēmumiem, gan nodokļu administrācijām bieži vien ir grūti noteikt, vai iekšējo cenu noteikšana adekvāti atspoguļo godīgas konkurences standartu (vai principu) un ka tā piemērošana nav „precīza zinātne”.

105. OECD Fiskālo jautājumu komiteja apņemas izstrādāt ieteikumus, lai panāktu, ka iekšējo cenu noteikšana atspoguļo godīgas konkurences principu. Tās darba rezultātā 1995. gadā tika publicētas OECD iekšējo cenu noteikšanas vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem un nodokļu administrācijām (OECD iekšējo cenu noteikšanas vadlīnijas), kas bija OECD Padomes ieteikums iekšējo cenu noteikšanai starp saistītajiem uzņēmumiem (multinacionālo uzņēmumu grupas locekļi parasti ietilpst saistīto uzņēmumu definīcijā) priekšmets. OECD iekšējo cenu noteikšanas vadlīnijas un šī padomes rekomendācija ir pēc iespējas laicīgi jāatjaunina, lai atspoguļotu izmaiņas pasaules ekonomikā, kā arī nodokļu administratoru un nodokļu maksātāju pieredzi saistībā ar iekšējo cenu noteikšanu. Godīgas konkurences princips attiecas uz pastāvīgu nodibinājumu peļņas attiecināšanu uzņēmējvalsts nodokļu noteikšanai saskaņā ar nodokļu līgumu un bija OECD Padomes 2008. gadā pieņemtā ieteikuma pamatā.

106. OECD pamatnostādnes par iekšējo cenu noteikšanu galveno uzmanību pievērš godīgas konkurences principa piemērošanai, lai izvērtētu saistīto uzņēmumu iekšējo cenu noteikšanas principus. OECD pamatnostādņu par iekšējo cenu noteikšanu mērķis ir palīdzēt nodokļu administrācijām (gan OECD dalībvalstu, gan ārpuskopienas valstu) un multinacionālajiem uzņēmumiem, sniedzot savstarpēji apmierinošus risinājumus iekšējo cenu noteikšanas gadījumiem, tādējādi samazinot konfliktu starp nodokļu administrācijām un multinacionālajiem uzņēmumiem un izvairītos no dārgām tiesvedībām. Multinacionālie uzņēmumi tiek aicināti ievērot OECD pamatnostādņu

par iekšējo cenu noteikšanu, ar grozījumiem un papildinājumiem⁷, norādījumus, lai nodrošinātu, ka to iekšējo cenu noteikšana atspoguļo godīgas konkurences principu.

II. Daļa

OECD vadlīniju multinacionālajiem uzņēmumiem ieviešanas procedūras

Grozījumi Padomes lēmumā par OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem

PADOME,

ņemot vērā 1960. gada 14. decembra Konvenciju par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju;

ņemot vērā OECD deklarāciju par Starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem (deklarācija), kurā organizācijas dalībvalstu („organizācijas dalībvalstis”) valdības solidāri iesaka multinacionālajiem uzņēmumiem, kuri darbojas to teritorijās vai no to teritorijām, ievērot vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem („vadlīnijas”);

apzinoties to, ka multinacionālo uzņēmumu darbība ir izvērsta visā pasaulē, starptautiska sadarbība par Deklarācijā skartajiem jautājumiem ir attiecināma uz visām valstīm;

ņemot vērā ieguldījumu komitejas references terminus, it īpaši attiecībā uz tās atbildību par Deklarāciju [C984)171(Final), papildināts C/M (95)21];

ievērojot Ziņojumu par 1976. gada deklarācijas pirmo pārskatu [C(79)102(Final)], ziņojumu par deklarācijas otro pārskatu [C/MIN(84)5(Final)], ziņojumu par deklarācijas 1991. gada pārskatu [DAFFE/IME(91)23] un ziņojumu par vadlīniju 2000. gada pārskatu [C(2000)96];

⁷ Brazīlijas, kas nav OECD dalībvalsts, bet ir pievienojusies vadlīnijām, jurisdikcijā nepiemēro OECD pamatnostādnes par iekšējo cenu noteikšanu, un attiecīgi multinacionālo uzņēmumu izmantotie šo pamatnostādņu norādījumi, lai noteiktu ar nodokli apliekamo peļņu no savām darbībām šajā valstī, nav piemērojami attiecībā uz šīs valsts likumdevēja noteiktiem nodokļu maksāšanas pienākumiem. Argentīna, kas arī nav OECD dalībvalsts, bet ir pievienojusies vadlīnijām, uzsver, ka OECD pamatnostādnes iekšējo cenu noteikšanai tās jurisdikcijā nav obligātas.

ņemot vērā Padomes 1984. gada jūnija otro pārstrādāto lēmumu [C(84)90], grozīts 1991. gada jūnijā [C/MIN(91)7/ANN1] un atcelts 2000. gada 27. jūnijā [C(2000)96/FINAL];

uzskatot to par vēlamu uzlabot procedūras, ar kurām var veikt konsultācijas par šajās vadlīnijās skartajiem jautājumiem, un veicināt vadlīniju efektivitāti;

pēc ieguldījumu komitejas ierosinājuma;

NOLEMJ:

I. Nacionālie kontaktpunkti

1. Vadlīniju dalībvalstīm ir jāizveido nacionālie kontaktpunkti, lai veicinātu vadlīniju efektivitāti, uzņemoties veicināšanas darbības, atbildot uz informācijas pieprasījumiem un sekmējot jautājumu risināšanu, kas rodas saistībā ar vadlīniju ieviešanu konkrētos gadījumos, ievērojot pievienotās procesuālās rekomendācijas. Uzņēmējdarbības vide, darba ņēmēju organizācijas, citas nevalstiskas organizācijas un citas ieinteresētās puses ir jāinformē par šādu iespēju pieejamību.

2. Nepieciešamības gadījumā nacionālajiem kontaktpunktiem dažādās valstīs ir jāsadarbojas sakarā ar jebkuru to darbībai būtisku vadlīnijās skarto jautājumu. Saskaņā ar pamatprocedūru diskusijas nacionālā līmenī jārosina pirms sazināšanās ar citu valstu nacionālajiem punktiem.

3. Nacionālajiem kontaktpunktiem regulāri jātiekas, lai dalītos pieredzē un ziņotu ieguldījumu komitejai.

4. Vadlīniju dalībvalstis saviem nacionālajiem kontaktpunktiem dara pieejamus cilvēku un finanšu resursus, lai tie varētu efektīvi pildīt savus pienākumus, ievērojot iekšējā budžeta prioritātes un prakses.

II. Ieguldījumu komiteja

1. Ieguldījumu komiteja (Komiteja) periodiski vai pēc vadlīniju dalībvalsts pieprasījuma veic viedokļu apmaiņu par vadlīnijās aplūkotajiem jautājumiem un to piemērošanas rezultātā gūto pieredzi.

2. Komiteja periodiski aicina Uzņēmējdarbības un nozares konsultatīvo komiteju uz OECD (BIAC) un tirdzniecības savienības konsultatīvo komiteju uz OECD (TUAC) (konsultatīvās organizācijas), OECD Watch, kā arī citus starptautiskos partnerus paust savus viedokļus par vadlīnijās skartajiem jautājumiem. Turklāt viedokļu apmaiņa par šiem jautājumiem var notikt pēc minēto organizāciju pieprasījuma.

3. Komiteja sadarbojas ar valstīm, kuras nav pievienojušās vadlīnijām, par vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem, lai veicinātu atbildīgu uzņēmējdarbību pasaulē, ievērojot

vadlīniju rekomendācijas, un radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Tāpat tā cenšas sadarboties ar valstīm, kuras nav pievienojušās vadlīnijām, bet kurām ir īpaša interese par vadlīnijām un to principu un standartu veicināšanu.

4. Komiteja ir atbildīga par vadlīniju skaidrošanu. Pusēm, kuras ir iesaistītas konkrētā gadījumā, kas ierosinājis prasību lūgt paskaidrojumus, ir iespēja paust savus viedokļus vai nu mutvārdos, vai rakstveidā. Komiteja nepieņem lēmumus par individuālu uzņēmumu vadīšanu.

5. Komiteja apmainās ar viedokļiem par nacionālo kontaktpunktu darbībām, lai uzlabotu vadlīniju efektivitāti un veicinātu nacionālo kontaktpunktu funkcionālo vienlīdzību.

6. Veicot savus pienākumus attiecībā uz vadlīniju efektīvu funkcionēšanu, komiteja ņem vērā pievienotās procesuālās rekomendācijas.

7. Komiteja periodiski sniedz ziņojumus Padomei par vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem. Savos ziņojumos komiteja ņem vērā nacionālo kontaktpunktu ziņojumus un konsultatīvo institūciju, OECD Watch, citu starptautisko partneru un valstu, kuras nav pievienojušās vadlīnijām, paustos viedokļus, ja komiteja uzskata to par nepieciešamu.

8. Komiteja sadarbībā ar valstu nacionālajiem kontaktpunktiem izmanto darbības programmu, kas sekmē, lai uzņēmumi efektīvi ievērotu vadlīnijās iekļautos principus un standartus. It īpaši, tā meklē iespējas sadarboties ar konsultatīvajām iestādēm, OECD Watch, citiem starptautiskiem partneriem un citām iesaistītajām pusēm, lai veicinātu pozitīvo ieguldījumu, ko vadlīniju kontekstā var sniegt multinacionālie uzņēmumi ekonomikas, vides un sociālajai virzībai, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību un lai palīdzētu uzņēmumiem identificēt un reaģēt uz negatīvu ietekmju riskiem saistībā ar noteiktiem produktiem, reģioniem, sektoriem vai nozarēm.

III. Lēmuma pārskatīšana

Lēmums ir periodiski jāpārskata. Šim nolūkam komiteja iesniedz ierosinājumus.

Rekomendācijas procedūrai

I. Nacionālie kontaktpunkti

Nacionālo kontaktpunktu loma ir veicināt vadlīniju efektivitāti. Nacionālie kontrolpunkti darbojas, ievērojot skaidrības, pieejamības, pārredzamības un atbildības pamatkritērijus funkcionālās vienlīdzības mērķa sasniegšanai.

A. Institucionālā kārtība

Saskaņā ar funkcionālās vienlīdzības un vadlīniju efektivitātes mērķi vadlīniju dalībvalstis var elastīgi organizēt savus nacionālos kontaktpunktus, saņemot sociālo partneru, tostarp uzņēmējdarbības vides, darba ņēmēju organizāciju, citu nevalstisku organizāciju un ieinteresēto pušu aktīvu atbalstu.

Saskaņā ar to nacionālie kontaktpunkti:

1. tiek izveidoti un organizēti tā, ka tie veido labu pamatu plaša spektra vadlīnijās aptvertu jautājumu risināšanai un ļauj nacionālajiem kontaktpunktiem rīkoties objektīvi, vienlaikus saglabājot spēju atbilstošā līmenī atskaitīties vadlīniju dalībvalsts valdībai;
2. šā mērķa sasniegšanai var izmantot dažādas organizācijas formas. Nacionālais kontaktpunkts var sastāvēt no vienas vai vairāku ministriju augstākstāvošiem pārstāvjiem, var būt augstākstāvoša valsts amatpersona vai arī valsts iestāde augstākstāvošas amatpersonas vadībā, to var veidot starpresoru vai arī neatkarīgu ekspertu grupu. Tajā var iekļaut uzņēmējdarbības vides, darba ņēmēju organizāciju un citu nevalstisku organizāciju pārstāvjus;
3. izveido un uztur attiecības ar uzņēmējdarbības vides, darba ņēmēju organizāciju un citu iesaistīto pušu pārstāvjiem, kuri spēj veicināt vadlīniju efektīvu funkcionēšanu.

B. Informēšana un veicināšana

Nacionālie kontaktpunkti:

1. valsts valodās sniedz informāciju par vadlīnijām un to pieejamību, izmantojot atbilstošus līdzekļus, tostarp, tiešsaistes iespējas. Ja nepieciešams, par vadlīnijām jāinformē potenciālos ieguldītājus (iekšējos un ārējos);
2. vairo izpratni par vadlīnijām un to ieviešanas procedūrām, tostarp, izmantojot sadarbību, ja iespējams, ar uzņēmējdarbības vidi, darba ņēmēju organizācijām, citām nevalstiskām organizācijām un ieinteresēto sabiedrību.
3. atbild uz ziņu pieprasījumiem saistībā ar vadlīnijām:
 - a) no citiem nacionālajiem kontaktpunktiem;
 - b) no uzņēmējdarbības vides, darba ņēmēju organizācijām, citām nevalstiskām organizācijām un sabiedrības;

c) no valstu, kuras nav pievienojušās vadlīnijām, valdībām.

C. Vadlīniju piemērošana konkrētās situācijās

Nacionālais kontaktpunkts veicina strīda jautājumu, kuri radušies saistībā ar vadlīniju piemērošanu, risināšanu noteiktos gadījumos taisnīgā, paredzamā un objektīvā veidā, kā arī saskaņā ar vadlīniju principiem un standartiem. Nacionālais kontaktpunkts piedāvā forumu diskusijām un palīdz uzņēmējdarbības videi, darba ņēmēju organizācijām, citām nevalstiskām organizācijām, kā arī citām ieinteresētām pusēm, kurām rūp, lai radušies strīda jautājumi tiktu risināti efektīvi, savlaicīgi un saskaņā ar piemērojamiem likumiem. Nodrošinot atbalstu, nacionālais kontaktpunkts:

1. sniedz sākotnējo izvērtējumu par to, vai radušies strīda jautājumi pelna papildu pārbaudi, un sniedz atbildi iesaistītajām pusēm;

2. ja radušies strīda jautājumi pelna papildu pārbaudi, piedāvā līdzdarbību, lai palīdzētu iesaistītajām pusēm atrisināt attiecīgos strīda jautājumus. Šim nolūkam nacionālais kontaktpunkts konsultējas ar iesaistītajām pusēm un, ja nepieciešams:

a) lūdz padomu attiecīgām varas iestādēm un/vai uzņēmējdarbības videi, darba ņēmēju organizācijām, citām nevalstiskām organizācijām un attiecīgiem ekspertiem;

b) konsultējas ar nacionālajiem kontaktpunktiem citā iesaistītā valstī vai valstīs;

c) izmanto komitejas norādījumus, ja ir šaubas par vadlīniju interpretāciju konkrētos apstākļos;

d) piedāvā un ar iesaistīto pušu piekrišanu atvieglo piekļuvi saskaņotiem un nepretrunīgiem instrumentiem, tādiem kā samierināšana vai mediācija, lai palīdzētu pusēm risināt strīda jautājumu.

3. Procedūru noslēgumā un pēc konsultācijām ar iesaistītajām pusēm, publisko procedūru rezultātus, ievērojot nepieciešamību aizsargāt slepenu komercdarbības un citu ieinteresēto pušu informāciju, nākot klajā ar:

a) paziņojumu, ja nacionālais kontaktpunkts nolemj, ka strīda jautājums nav pelnījis papildu izmeklēšanu. Paziņojumā ir obligāti jāapraksta strīda jautājums un nacionālā kontaktpunkta lēmuma iemesli;

b) ziņojumu, ja puses ir panākušas vienošanos saistībā ar strīda jautājumu. Ziņojumā obligāti ir jāapraksta strīda jautājums, nacionālā kontaktpunkta piemērotās procedūras pušu atbalstam un kad vienošanās ir tikusi panākta. Informācija par vienošanās saturu tiek iekļauta tikai tādā mērā, ciktāl iesaistītās puses tam piekrīt. Ja nepieciešams, nacionālais kontaktpunkts sniedz ieteikumus

par vadlīniju ieviešanu, kurš ir jāiekļauj paziņojumā. Ja nepieciešams, paziņojumā var iekļaut arī iemeslus tam, kāpēc vienošanos nevar panākt.

Nacionālais kontaktpunkts savlaicīgi informē Komiteju par konkrētā gadījumā pielietotās procedūras rezultātiem.

4. Lai atvieglotu strīda jautājumu risināšanu, veic atbilstošus pasākumus slepenas komercdarbības informācijas un citas informācijas aizsardzībai, kā arī citu konkrētā gadījumā iesaistīto pušu interešu aizsardzībai. Konfidencialitāte ir jā saglabā 2. paragrāfā izklāstītās procedūras laikā. Procedūras noslēgumā, ja iesaistītās puses nav panākušas vienošanos par strīda jautājumu risinājumu, tās drīkst sazināties un pārrunāt strīdu jautājumus. Taču informācija un viedokļi, kurus procedūras laikā sniedz iesaistītās puses, turpina būt konfidenciāla, izņemot, ja puses piekrīt tās atklāšanai vai ja tas būtu pretrunā valsts tiesisko regulējumu nosacījumiem.

5. Ja strīda jautājumi rodas valstīs, kuras nav pievienojušās vadlīnijām, tad veic pasākumus, lai panāktu izpratni par attiecīgajiem strīda jautājumiem, un, ja tas ir nepieciešams un iespējams, ievēro minētās procedūras.

D. Ziņošana

1. Katrs nacionālais kontaktpunkts katru gadu sniedz ziņojumu Komitejai.
2. Ziņojumi satur informāciju par nacionālā kontaktpunkta darbību raksturu un rezultātiem, tostarp par rīcību konkrētos gadījumos.

II. Ieguldījumu komiteja

1. Komiteja ievēro nacionālo kontaktpunktu lūgumus sniegt palīdzību to darbības īstenošanai, tostarp šaubu gadījumā par vadlīniju interpretāciju konkrētos gadījumos.

2. Komiteja nolūkā palielināt vadlīniju efektivitāti un veicināt nacionālo kontaktpunktu funkcionālo vienlīdzību:

- a) ņem vērā nacionālo kontaktpunktu ziņojumus;
- b) ņem vērā vadlīniju dalībvalsts, konsultatīvās iestādes vai OECD Watch iesniedz pamatotu sūdzību par to, vai nacionālais kontaktpunkts pilda savus pienākumus attiecībā uz konkrētu gadījumu risināšanu;
- c) apsver skaidrojamo izdošanu, ja vadlīniju dalībvalsts, konsultatīvā iestāde vai OECD Watch iesniedz pamatotu sūdzību par to, vai nacionālais kontaktpunkts konkrētos gadījumos ir pareizi interpretējis vadlīnijas;

- d) ja nepieciešams, sniedz rekomendācijas, lai uzlabotu nacionālā kontaktpunkta funkcionēšanu un vadlīniju efektīvu ieviešanu;
 - e) sadarbojas ar starptautiskiem partneriem;
 - f) uztura sakarus ar ieinteresētā valstīm, kuras nav pievienojušās vadlīnijām, par vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem un vadlīniju piemērošanu.
3. Komiteja var lūgt un ņemt vērā ekspertu padomus par jebkādiem vadlīnijās aptvertajiem jautājumiem. Šim nolūkam Komiteja lemj par piemērotām procedūrām.
4. Komiteja pilda savus pienākumus prasmīgi un savlaicīgi.
5. Pienākumu pildīšanas gaitā Komitejai palīdzēt OECD sekretariāts, kurš, saskaņā ar ieguldījumu komitejas vispārējiem norādījumiem un saskaņā ar organizācijas darba un budžeta programmu:
- a) darbojas kā centrālais informācijas punkts nacionālajiem kontaktpunktiem, kuriem ir jautājumi par vadlīniju veicināšanu un ieviešanu;
 - b) apkopo un publisko svarīgu informāciju par jaunākajām tendencēm un topošajām praksēm saistībā ar nacionālo kontaktpunktu veicināšanas darbībām un vadlīniju piemērošanu konkrētos gadījumos. Sekretariāts izstrādā vienotus ziņošanas formātus, lai atbalstītu mūsdienīgas datu bāzes izveidi un uzturēšanu konkrētiem gadījumiem un regulāri analizētu minētos gadījumus;
 - c) veicina savstarpēju mācīšanos, tostarp brīvprātīgas savstarpējas atestācijas, kā arī veikspējas veidošanu un apmācību, it īpaši jaunu vadlīniju dalībvalstu nacionālajiem kontaktpunktiem par vadlīniju procedūru piemērošanu – tādu kā samierināšana un mediācija;
 - d) ja nepieciešams, veicina sadarbību starp nacionālajiem kontaktpunktiem; un
 - e) virza vadlīnijas būtiskos starptautiskos forumos un apspriedēs un sniedz atbalstu nacionālajiem kontaktpunktiem un komitejai to pūliņos vairot izpratni par vadlīnijām tajās valstīs, kuras vadlīnijām nav pievienojušās.